

EESTI NEIDE RAHVARIIDES

OLIONI ILLUSTREERITUD AJAKIRI

SISU

Minister *Karl Selter*: Kiri Olioni toimetajale, pilt.

Vana Eesti vanas pildis, kirjut., pilte.

Karl Buddeus: Kaasani kiriku plats Tallinas; Eesti talupoeg; Nunnevärav; Agulimotiiv Narva maanteelt; Hundi kuristik Kadriorus; Dominiiklaste kloostri varemed. Reprod.

V. Sadovnikov: Pikajala värav, reprod. Eesti kunstinaitus Moskvast, kirjut.

Ed. Viiralt: Maastik naisfiguuridega, reprod.

Karl Liiman: Natüürmort naiseaga, reprod.

R. K.: Meie Majandusministeerium, kirjut., pilt.

Iseseisvuse ajal asutatud tööstusettevõtteid, pilte.

Rain Rebas: Saeveskis, luulet.

Joh. Bechter: Tehnik, luulet.

Ahasveerus: Suleviskeid majandusministeeriumist, kirjut.

Rain Rebas: Sel talvekuul, luulet.

Riigi vahetusraha ja väärtmärgid varakambris.

Kõnekõmin eestluse hällist, kirjut.

Mäetööndus Eestis, pilte.

Riigi rukkilaod, pilte.

Tallinna päätolliamet, pilte.

Joseph Delteil: Viis meelt, romaan.

Aleksei Lužogšov: Ex libro amoris, luulet., pilt.

Pressiballilt, kirjut., pilt.

Norma Schearer filmis „Luuletaja armastus“.

Eduard Kook: Hommik, luulet.

Näidendist „Thark“, pilt.

J. S. Panius-Semmiste: Hirm, jut. vabadsõja ajast.

Jaan Vahtra: Illustratsioon.

Eeskujulik foto.

Octavus Roy Cohen: Kalasilmad, nov.

Emma Liiv: Öine lend, nov.

Jahtklubi ballilt, pilte.

Kummalisim elu, kirjut.

Novelle, artikleid, pilte!

HIND

35 SENTI

NR 2

JAANUAR

1935

HUVITAVAT STATISTIKAT

Kui palju on meil haritlasi?

AJAKIRJANDUS on viimasel ajal hakanud avaldama andmeid Eesti haritlaste arvu kohta.

Täiendagem ajalehtede andmeid.

Riigi Statistika Keskbüroo, Ülikooli ja Hariduse-sotsiaalministeeriumi andmeil oli Eestis 1. märtsil 1934 registreeritud:

921 arsti, neist 731 meest ja 190 naist, kelledest on Eesti ajal (1919—1930) ülikooli lõpetanud 653; 19 mees- ja 171 naishambaarsti, kokku 190; 15 mees- ja 5 naisdentisti, kokku 20; 220 mees- ja 30 naisrohuteadlast, k. 250, nende kandidaate aga 20 mehe kõrval 13 naist, k. 33; 134 mees- ja 108 naisapteegiassistenti, k. 242; apteegipraktikante 224, neist 50 meest ja 174 naist; 482 halastajaõde, 370 ämmaemandat, 81 mees- ja 5 naisvelskerit, k. 86, ja 170 masseerijat, nendest mehi 15, naisi aga 155. Kui palju on Eestis loomaarste, pole meil kahjuks täpselt teada. Ülikooli on neist Eesti ajal lõpetanud 121, nendest ka mitu naist. Kokku on tervishoiu alal Eestis tööl vähemalt 3300 isikut, nendest vähemalt 1637 naist ja 1699 meest. Muidugi pole nad kõik kõrgema haridusega.

Juristide perest leiame 497 meesadvokaati ja pool-sada naisjuristi, k. 547, kohtunikud j. t. kohtuministeeriumile alluvad juure arvamata. Kui palju on just juriste siirdunud teiste ministeeriumide, riigi- ja omavalitsus- ning eraettevõtete teenistusse jne., pole teada. Eesti ajal (1919—1930) on õigusteaduskonna lõpetanud 1079 kodanikku, neist 28,2 % naisi, arvates üliõpilaste üld-arvust.

Majanduste adlastena on lõpetanud ülikooli 512 isikut, nendest kui palju just naisi, pole täpselt teada.

Filosoofiate aduskonna on lõpetanud 391 isikut, nendest naisi (protsent on siin ikka võetud üliõpilaste üldarvu järele) 44,4 %.

„EESTI MÕISTATUSLEHT“

On parim ajaviide ja reisukaaslane.

Sisuks alati palju huvitavaid mõistatusi.

Igas numbris 25—30 väärtuslikku auhinda.

Müügil kõigis ajalehe müügikohtades ja raudteejaamades.

Üksiknumber 15 senti. Ainult 7,5 senti maksab üksiknumber tellijale „Uudis-lehe“ tellimisaja vältel.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused üle riigi.

Agroonome on 149, neist 62,9 % naisi.

Farmatsöite on 143; keemikuid 141.

Usuteadlasi on 139, nendest naisi 50,0 % (naisüliõpilaste üldarvust).

Loodusteadlasi on 132; metsateadlasi 53.

Ajaloo teadlasi on 76.

Kehalise kasvatuse osakonna on ülikoolis lõpetanud 40 kodanikku.

Kui palju on kõikide nende hulgas naisi, pole andmeid, teada aga on, et mat.-looduste aduskonna lõpetanute hulgas on naiste protsent 59,7.

Palju on Eestis tehnilise ja muu kõrgema haridusega isikuid, selle kohta puudub jällegi selgus. Arhitektide aga on umb. 60—70.

Tugevasti 2/3 välismaail õppijaist (163—71 %) täiendab oma haridust tehnilistel aladel. Üldse oli 1932. a. Hariduse-sotsiaalministeeriumi juures registreeritud 235 välismaail õppivat üliõpilast ja (5) stipendiaati. Naisi õppis välismaail 19. Eelistatavamaid maid, kus eestlased Tartu ülikooli kõrval omale haridust muretsevad, on Saksa (68), Tšehhoslovakkia (51), Austria (32), Poola (31) ja Prantsusmaa (20) kõrgemad õppeasutused. On ka Soomes (8), Belgias (7), Sveitsis (6), Lätis, Taanis, Ungaris, Inglismaal ja Ameerikas õppijaid, kokku 6 isikut nois mais.

Agaga, küsitakse, kui palju on siis Eestis õpilasi ja õpetajaid ning koole?

1931/32. õppeaastal töötas Eestis 1332 algkooli, kus õppis 52 909 tüdrukut ja 55 180 poissi, kokku 108 085 õpilast, 2038 nais- ja 1753 meesõpetaja, või kokku 3791 õpetaja juhatusel; 77 keskkooli (tänavu on neid jäänud alles 64) 7828 nais- ja 7091 meesõpilasega, kokku 14 919 õpilasega ja 363 nais- ja 588 meesõpetaja juhatusel, või kokku 951 õpetajaga; 98 kutsekooli (praegu 55) 3121 nais- ja 3059 meesõpilasega, kokku 6180 õpilasega, 210 nais- ja 358 meesõpetaja, kokku 568 õpetaja juhatusel; 2 kõrgemat õppeasutust (ülikool ja tehnikum) 2751 mees- ja 1162 naisüliõpilasega, kokku 3913 üliõpilasega 353 professori, dotsendi jne. juhatusel, kelledest oli 326 mees- ja 27 naisõppejõudu.

Kui arvestada, et „rändõpetajaid“ (kes korruga mitmes koolis õpetavad) on aastas umb. 80—90, siis näeme, et hariduse alal on õpetajatena tööl umb. 5580 õpetajat, neist mehi umb. 2580 ja naisi umb. 2600. Õpilasi on samal ajal riigis 133 097. (Teiste sõnadega — umb. 1/8 meie rahvastikutust käib koolis. Õpib, püüab hariduse poole.)

Kokku on Eestis umb. 1200 kõrgema haridusega naist ning vähemalt 4500 akadeemilise haridusega meest.

Kui neile arvame juure osalt keskhariidusega isikud, siis tõuseb haritud inimeste arv üsna suureks. Üksi riigiametnikena on neid umb. 28 000. See on arv, küllaldane selles, et võimaldada Eestile Olioni taolist ajakirja.

Eesti haritlane! Kas olete juba Olioni omale tellinud kodulehteks ja sõbraks, oma kultuuriliste huvide rahuldajaks ka pikkadel talvetundidel?

Ja õpetajad ja teised haritlased maal! Tellige endile kohe Olion, et mitte kaotada vaimset sidet linnaga. See kontakt on, nagu teate, oluline.

OLION

VIIES AASTAKÄIK

N 2 (47) 31. JAANUAR 1935

MAJANDUSMINISTER KARL SELTER

K. SELTERI KIRJAST OLIONI TOIMETAJALE

... Imetlen *OLION*'i visadust võitluses oma arengu eest. Et meil illustreeritud ajakiri, mille väljaandmine nõuab tublisti kulusid, võiks hoolimata takistustest, nii edukalt läbi lüüa, selles oleksin veel hiljuti kahelnud.

Alates käesolevat aastat olete muutnud *OLION*'i poolekuuliseks ajakirjaks. Sellest järelتان, et Teil on julgust ja et illustreeritud esteetiliselt korraliku ajakirja lugejaskond on vahepääl rõõmustavalt tublisti kasvanud.

Soovin, et Teil jatkuks jõudu ja oskust *OLION*'i kujundamiseks nädalaajakirjaks.

K. S.

TEGEV JA VASTUTAV TOIMETAJA: GEORG NAELAPEA VÄLJAANDJA: JAKOB LOOSALU

TOIMETUS:
TALLINN, RATASKAEVU 6—2. TEL. 460-68
ADDRESS: OLION—TALLINN
POSTKAST 193
TALITUS:
TALLINN, RATASKAEVU 9, TEL. 460-48
POSTI JOOKSVA ARVE NR. ON: 29

OLION

ILMUB KAKS KORDA KUUS TALLINNAS
TELLIMISHIND: AASTAS 7 KROONI
POOLAASTAS 4 KROONI
KOLME KUU P. 2 KROONI
KAHE KUU P. 1 KR. 35 S.
ÜHE KUU P. 70 SENTI
ÜRSIKNUMBER 35 SENTI

Vana Eesti vanas pildis

☞ Karl Buddeuse monograafia

Karl Friedrich Christian Buddeus

A. a. 1775—1864 elas Karl Friedrich Christian Buddeus. Mõningate andmete järele Prantsusmaalt lahku- ma sunnitud kuulsa prantsuse õpetlase-humanisti Guil- laume Budé-Budaeus'e järglasest kunstnik. Sündis Sak- samaal Gothas. Sattus Eestisse arvatavasti juba 1809. a. Tallinnas elas ta Kopli poolsaarel. Ta oli siin abiellu- nud ühe Tallinna veinikaupmehe tütreaga. Suri 89 a. vanuses Gothas.

Mis ütleb meile Karl Buddeuse nimi? Tunneme seda võrdlemisi vähe. Ometi on Buddeus püstitanud enesele Eestis „jääva ning väärtusliku mälestusmärgi“. Ja seda tänu oma joonistustele, „millised küll ei oma erilist suurt kunstilist, seevastu seda enam sisulist, kultuurajaloolist väärtust.“ „Tal on ta kaasaegse Tallinna üldpildi kui ka üksikute ehitismälestuste jäädvustamisel pildis asenda- matuid teeneid.“

Unarusest ja varjust tõstab nüüd Buddeuse nime esile Tallinna linna arhiivis töötavaid kunstisõpru Hugo Peets. Ta äsja sajas eksemplaris ilmunud Karl Buddeuse mo- nograafia on ilus mälestusmärgikene sellele kunstnikule. Ning samas teene kodumaa kultuurajaloole. Sest hr. Peets pole üksnes avaldanud oma maitseka väljaande kriitpaberi lehekülgedel reproduktsioone Buddeuse töist, millistest mõni näeb trükivalgust (esmakordselt, vaid on ka koostanud ülevaate kunstniku loomingust ja ta rohke- arvuliste tööde nimestiku.

KARL BUDDEUS

*Kaasani kiriku plats Tallinnas
Alfr. Veitmani omand.*

Selgub, et suurem osa Buddeuse töist asub Tallinnas, kuuludes enamikult Eestimaa Kirjanduse Ühingule. Aga mõnel eraisikulgi leidub Buddeuse originaale. Nii hr. A. Veitman'il (Tartus), prl. E. Husen'il ja dr. H. Weiss'il. Härra A. Veitman'ile kuulub tervelt 17 Buddeuse tööd. Buddeuse 10 töö omanikuks on Gotha Heimatsmuseum. Aga veel teisigi ta tööde omanikke leiduvat. Kokku näib Buddeuse joonistuste arv ulatuvat umb. 190. Neist suurem osa on pühendatud Eestimaale: väga paljude Tallinna vaadete kõrval on kunstnik jäädvustanud omaaegse Keila-joa, Saaremaa, Rakvere, Purdi, Põltsamaa, Rutikvere jne. maastikke. Ning lisaks kõigele meile pärandanud rea joonistusi eesti talupoegadest.

Kultuurajalooliselt on kõige rohkem hinnatavad ta rohkearvulised akvarell-, koloreeritud ja pliiatsijoonistused vanast Tallinnast. Ta on andnud umbes 120 motiivi Tallinna vanalinnast, milline nüüd kas ammu kadunud või võtnud sootuks teise ilme moodsete majade vahel. Erilist tähelepanu on Buddeus pühendanud Tallinna eeslinnadele. Nood joonistused aguleist on üldse ainukesed, mis kujutavad viimaste olukorda saja aasta

KARL BUDDEUS

*Eesti talupoeg
Alfr. Veitmani omand*

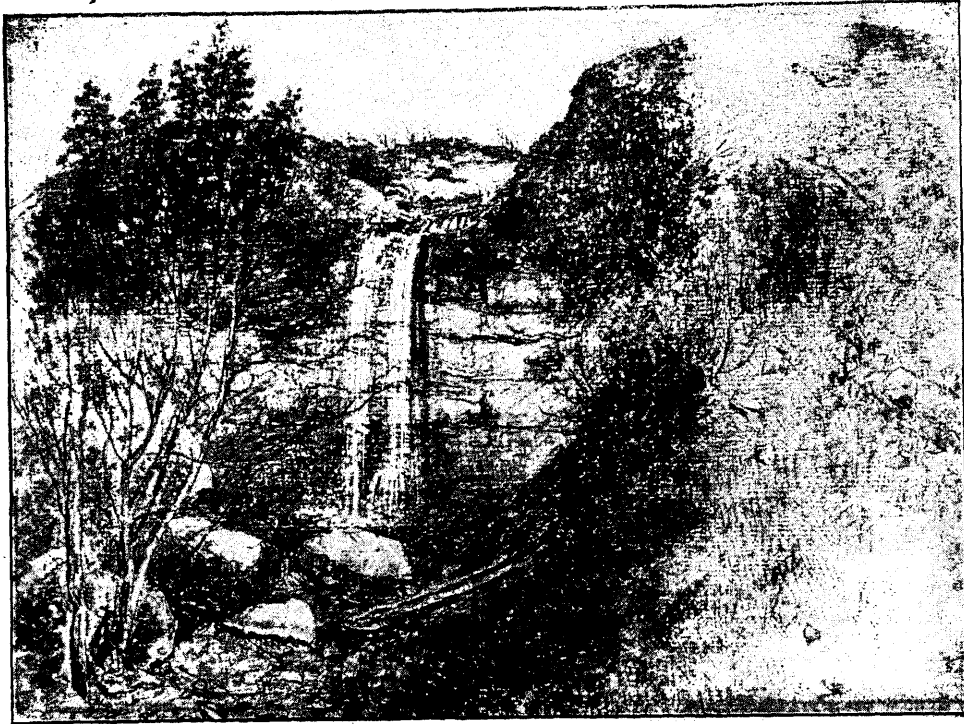

eest. Alles nende järele saame pildi linnast 19-da sajandi kahekümnendate ja viiekümnendate aastate vahemikust. Kui võrratult teissugune, praegusega võrreldes, on siis Tallinn olnud! Vaadatagu näit. kas või Narva maantee agulimotiivi, või Kaasani kiriku platsi. Nägemata Buddeuse töid poleks meil mingit kujutlust sellest, milline oli Tallinn varemalt.

Muidugi ei saa Buddeust pidada suureks kunstnikuks: ta oli n. ü. asjaarmastajaks, kes tõetruult „pildistas“ kõike, mida silm nägi tähelepanuväärsena.

KARL BUDDEUS

*„Nunnevärv“ ja
„Agulimotiiv Narva maanteelt“*

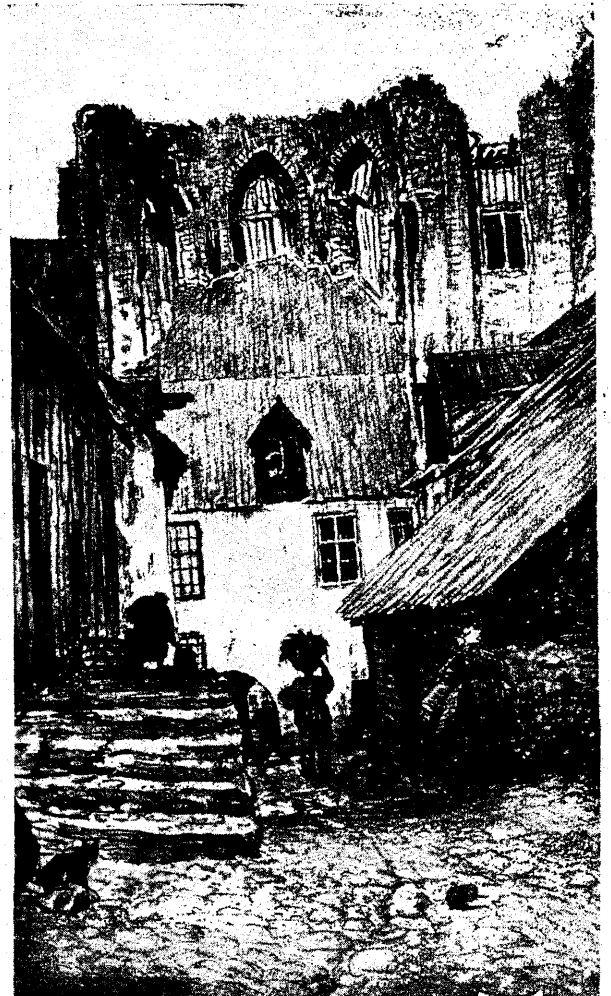

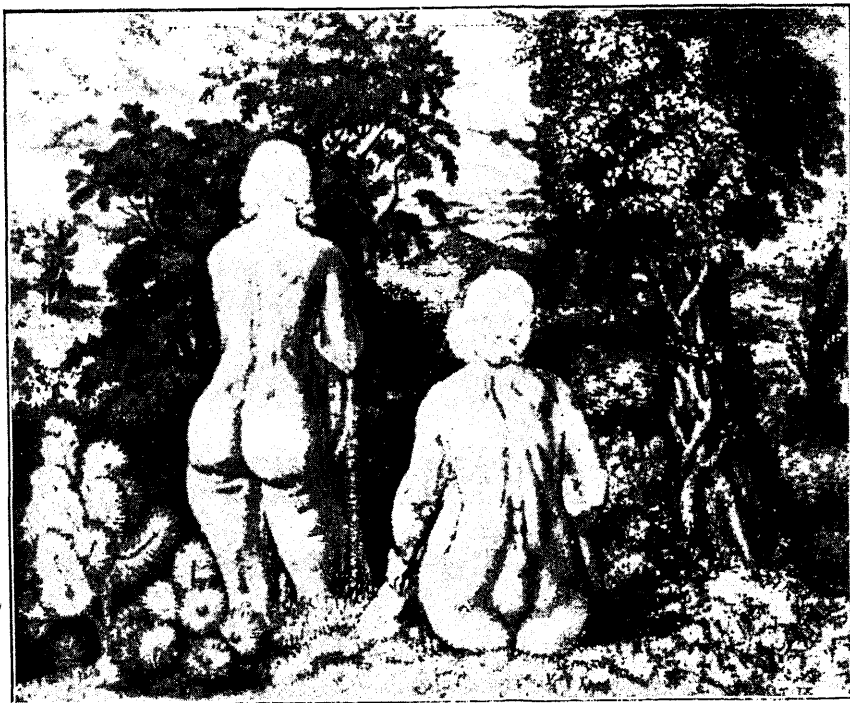
*K. Buddeus:
Hundikuristik, Kadriorus
Alfr. Veitmani omand.*

*All vasakul: V. Sadovnikov:
Pikajala värav.*

*Töö on pärit umb. a. 1833, loo-
dud Nikolai I-sele ta Tallinna
külastamise puhul.*

*Paremal: K. Buddeus:
Domiiniklaste kloostril
varemed*

EDUARD WIIRALT

(s. 1898. a.)

„Maastik naisfiguuridega“ —
gravüür septembrist 1934

Eesti kunstinäitus Moskva

Esmakordselt korraldatakse Eesti kunstinäitus Moskvast. Näitus algab 6. märtsil ja kestab 2 nädalat. Näitusel esineb 41 kunstnikku 162 tööga. Teised meie kunstnikud näitusel ei esine, põhjusel: kõik ei mahu korraga „marjamaale...“ Muist jääb seekord koju.

Näitusele läheb rida häid asju. Nende hulgas ka meie ajastu vaidlematult omapärasema kunstniku Eduard Wiiralti paremaid töid, üllatunud „Maastik naisfiguuridega.“ See on ühtlasi ta uusimaid gravüüre.

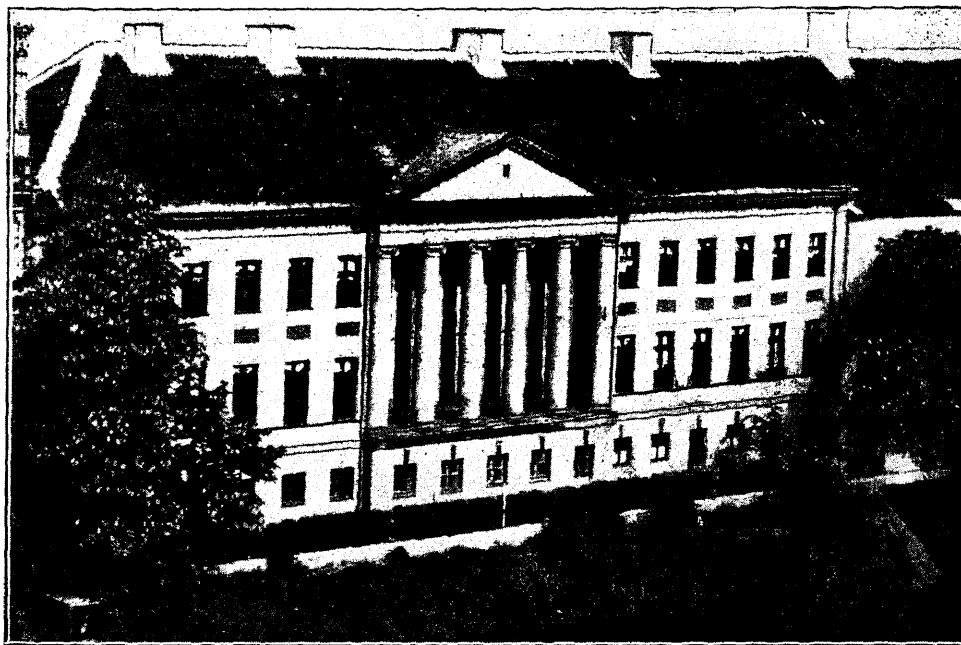
KARL LIIMAN

(s. 1906. a.)

„Natüürmort naisega“

Läheb ka Eesti kunstinäitusele Moskva

MAJANDUSMINISTEERIUM

*Ülesvõte Niguliste kiriku tornist
Hoone on muinsuskaitse all*

Meie majandusministeerium

MAJANDUSMINISTEERIUMI antiikilmega esikülje kõrge kolonnaadiga hoone kuulub kahtlemata Toompea ja Tallinna kauneimate ning esinduslikemate ehituste valimikku. Asetsedes Toompea hommikpoolsel serval, kuigi esiküljega linna poole, jääb ta silmale all-linnas pea täiesti nägematuks ja raske on fotomehelgi teda plaadile saada ühes Toompeaga, turistide ihaldatud nägemisväärsusega. Need asiolud on küllaldaseks põhjuseks, miks seda klassilise ehituskunsti haruldast esindajat meil võrdlemisi vähe tuntakse ja miks teda vaid sattumisi leidub Tallinna ülesvõtteil. Toompea Majandusministeeriumi külje „traagika“ ulatub läbi minevikugi. Vana gravüür või ülesvõtte Toompea hommikpoolsel küljest oleks haruldus.

Majandusministeeriumi hoone on püstitanud läinud sajandi alul, traditsiooni kohaselt ajal, „mil prantsus Moskvas käis“, Ungern-Sternbergid. Hiljem omandasid hoone parun Üksküllid. 1922. aastal läks hoone ostuteel riigi kätte valitsusasutuste paigutamiseks. Endine loss, põline paekivi ehitus, on säilinud väliselt muutmatuna. Ainult värviks on vanemal ajal kasutatud kollast ookit, sambad ja aknakarniisid olnud valged. Üleminekul riigi valdusse ehitati hoone sisemus põhjalikult ümber arh. Vladovsky plaanide põhjal. Ruumide paigutus teostati koridori-süsteemis, majakorrad ühendati puutreppide asemel paekivitreppidega.

Majandusministeeriumile kuulub praegu 41 ametruumi, neist Toompea Kohtu tänava poolisel esimesel, esikülje teisel korral asuvad minis-

teeriumi keskasutus ja ministri kabinet. Samal korral, hoone põiktiibades asuvad kaubandusosakond ja patendiamet, ülemisel korral tööstusosakond, rahandusosakond, krediitasutuste inspeksioon ja tollipääkomitee. Maksudevalitsus asetseb erihoones Toom-Kooli 17. Maksupääkomitee asulaks on Lai tän. nr. 45. Seega oleks ühtlasi loeteldud praeguse Majandusministeeriumi osakondade ja asutuste koosseis, samuti juurekuuluvad ametid.

Riigi majanduslikku elu juhib praegu majandusministrina Karl Selter. Ta kutsuti majandusministri kohale 21. oktoobril 1933. a.

Ministri-abiks on prof. dr. Juhan Vaabel. Ministeeriumi pääsekreteriks on Mihkel Enno.

Rahandusosakonna direktoriks on Artur Keller, abiks Nikolai Puura.

Kaubandusosakonna direktoriks on August Gutman.

Tööstusosakonna direktoriks on ins. Oskar Hinto.

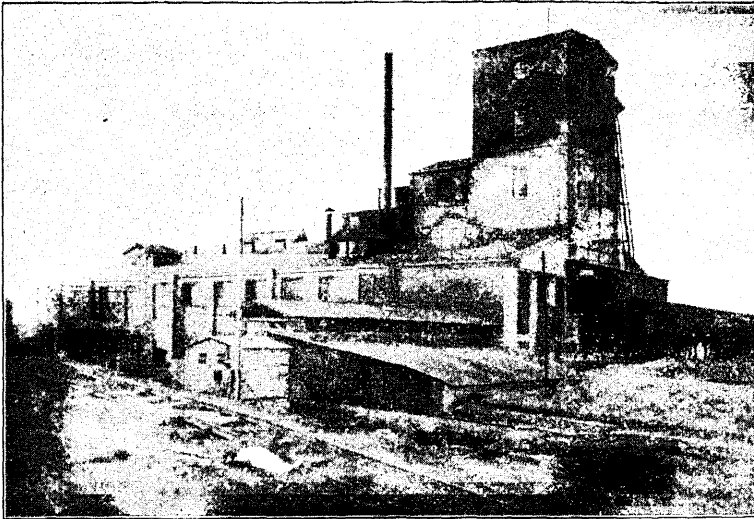
Krediitasutuste inspektoriks on Eduard Vendelin.

Maksudevalitsuse direktoriks on Hans Kukk.

Maksupääkomitee esimeheks on J. Suija.

Tollipääkomitee alatiseks liikneks on H. Jõudu.

Ühest keskusest, Majandusministeeriumist, juhitakse meie riigi majanduselu alates 1929 aastast. Enne seda, alates meie iseseisvuse algpäävist, novembrist 1918 kuni 1929 aastani toimus meie majanduselu juhtimine kahe iseseisva minis-

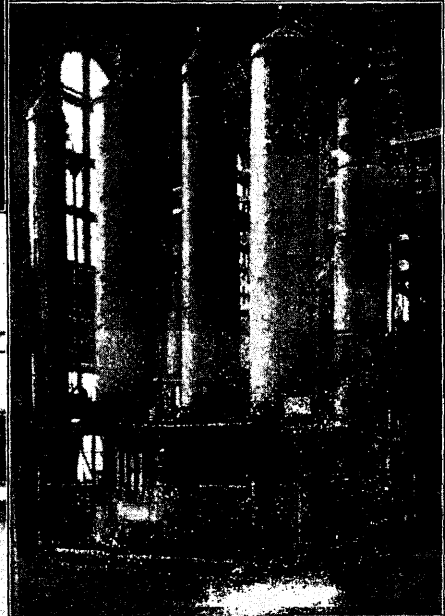
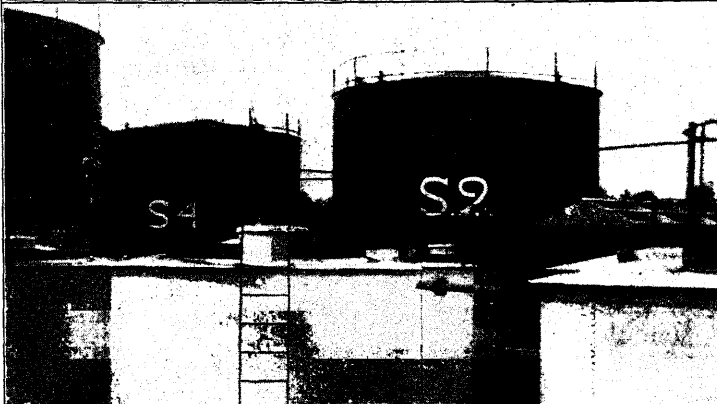
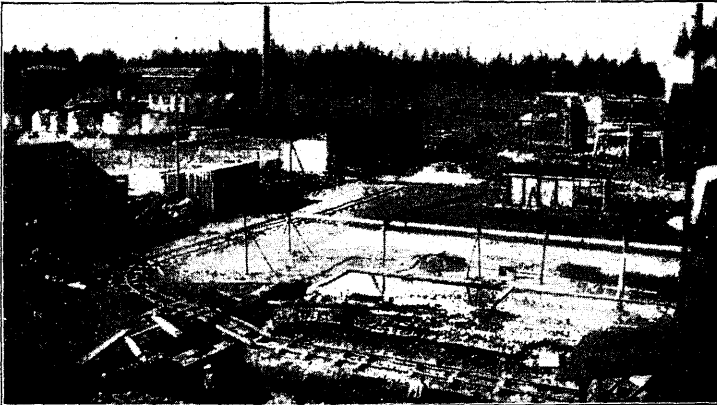
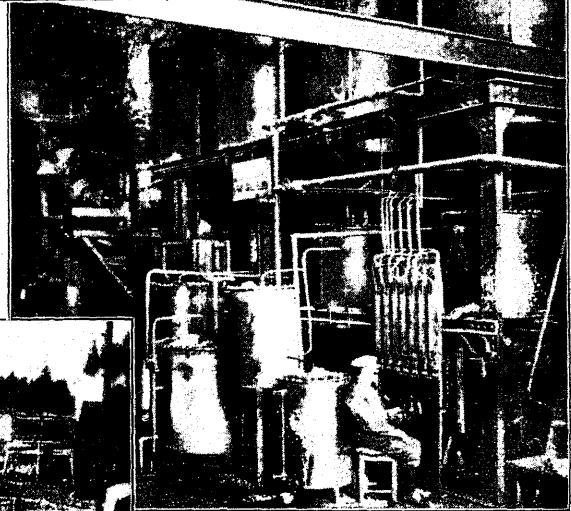
*Iseseisvuse ajal
asutatud tööstus-
ettevõtteid*

Eesti Kiviõli A.ü.

Ülal: Üldvaade. Paremalt keskel: Kondensatsiooni osakond. Paremalt all: Raffinatsiooni osakond. Vasakul all:

New Consolidated Gold Fields, Ltd.

Ülemine: Üldvaade. Alumine: Õlipaagid.

Saeveskis

*Kuused lõhnavad tõrvast,
vilistades lõikavad saed
ja valmib lauahunnik vastne.
Korstnaist tõuseb suits
varjuna, sulades taeva.*

*Masinarihmade kãras
on mehed töö.*

*Lõikavad hõövlid ja saed
ning saabudes õõ
matab endasse suitsu korstnaist.*

*Töö, töö, töö! —
kiirustab kõikjal kui heinalist vihm;
õuele kogub virnasid sindleid.*

*Mehed vannuvad sindreid,
sest katkend on masinarihm.*

*Kindad lõhnavad tõrvast,
paigatud kuub, ja leib
taskus on ootamas lõunat.*

*Saabub kord igatset tund —
puhkavad tööndur ja kaater.*

Moodne tehnik

*Sütt söövad ahjudes siin leegid praginal
ja käivad kärud, tellingud all kõikuvad.
Üksteisest läbi, üle rihmad põikuvad
ja huilgab vedur, vagun veereb naginal.*

*Aegajalt ukсед avatakse raginal
ja õhtust suitsu-udu tuled lõikavad.
Siis kustub lõke, vile lõppu hõikavad
ja uinub vabrik õõl, mil sajab laginal.*

*Jääb tehnik üksi siia kive uurides,
retordid suleb ta, kõik ukсед lukutab,
rull-luugid rasked akendele kukutab.*

*Hõõglambil keedab ta ja uhmrõis jahustab,
gramm-kaalul kaalub, happes kildu lahustab,
õõ otsa veedab viilides ja puurides.*

teeriumi: Kaubanduse-tööstuseministeeriumi ja Rahaministeeriumi kaudu. Seega hargneb Majandusministeeriumi minevik kahte. Loomulik on aga, et endiste Kaubanduse-tööstuseministeeriumi ja Rahaministeeriumi tehtud töö ja saavutused moodustavad ühise terviku ja lahutamatu osa praegusest Majandusministeeriumist.

Majandusministeeriumi tegevust võib võrrelda puuga, mis on paarist võsust võrsunud laiaks harustikuks. Veel enam, mõnedki endise Majandusministeeriumi allüritused on meie iseseisvuse jooksul arenenud jõudsaiks ja iseseisvaiks majanduslikeks ettevõtteiks või ametasutusteks. Siia kuuluvad: Riigi Põlevkivitööstus, Riigi Turbatööstus, Riigi Sadamatehased, Riigi trükikoda, Mereasjanduse päävalitsus, Riigi Statistika keskbüroo, Riigi Metsatööstus, pääle selle mitmed laevaliinid ja tööstuslikud või kaubanduslikud ettevõtted, milles riik on osanikuks. End. Rahaministeeriumis töötati välja Eesti Panga põhikiri.

Majandusministrite juhtival käel ja loova vaimuga on moodustatud muhe pind arvurikaste omatööstuste sünniks ja arenemiseks, milliste loetlemiseks ei jatkaks siinkohal ruumi. Praeguse valitsuse sammude tulemusel kuulume töötute vähesuselt esimeste riikide hulka maailmas. Meie kaubavahetus välismaadega toimub tasakaalukalt ja vähemategi muredeta tuleviku suhtes, sest meie omatööstuse areng ja toodang osutab jatkuva tõusu ja mitmekesisustumise tendentsi. See tähendab uusi müügi võimalusi ja uute amet-eri-alade juurekasvu.

Kui tänapäev soovime luua vähenõudlikku üldpilti meie Majandusministeeriumi, resp. end. Kaubanduse-tööstuseministeeriumi ja Rahaministeeriumi loomispäevilt, siis ilma ministeeriumi en-

diste tegelaste isiklike suusõnaliste mälestusteta oleks see peagu võimatu. Milline ametpaber sisaldaks meie esimeste ametasutuste sitket võitlust ähvardava sõjalukorra tunnist-tundi muutlike nõudega õõd-päevad läbi? Majandusministeeriumi esimesi samme ja tegevussuuni dikteeris võitlus olemasolu, võitlus iseseisvuse eest. Ja selle kõrval suudeti panna alus iseseisvale riigimajanduslikule organisatsioonile, kuigi rinde võnkles ussina kodumaa pinnal, hävitades tihtigi uuestloodut. Liikleemisvõimalused, valgustus ja tarbeained on meile praegu endastmõistetavad nähted. Iseseisvuse algpäevil tuli Kaubanduse-tööstuseministeeriumil kõike hankida, anda. Küttevarustust raudteele, tööstustele, linnadele; samuti tuli anda valgustust, varustust sõjaväele ja rahvale tarbeaineid. Tol ajal seisis rahvusvaheline kaubavahetus, laevu varitsesid miinid, maailmasõda oli sulgenud raudteed. Rahaministeeriumil tuli hankida sõjapidamiseks ja muiks riiklikeks tarvidusteks raha, mida ei olnud. Kõik tegevus ja teovõimsus sõltus tolkorral täiel määral juhtivisikute leidlikkusest, kiirest ja õigesuunaliselt tehtud otsustest, kaastööliste valikust ja tolkorral valitsenud olukordadest. Ministeeriumi tegevus oli seotud sõjaga ja riigikorraldamisega ühtaegu.

Võime ütelda: ministeeriumi algpäevil töötati ja sõiditi käsikäes. Rutates büroolauast rindele langesid end. Kaub.-tööstusministeeriumi esimene asjaajaja J. Naaris ja kantseleijõud August Meil. Rahaministeeriumist langes sekretär Karl Kadak.

Oleks kahju, kui ministeeriumi ajalugu ootaks asjatult oma loojailt ja kaasaeglastelt isiklikke memuaare lãinud sündmuste selgitamiseks.

R. K.

SULEVISKEID MAJANDUSMINISTEERIUMIST

ALLES paari päeva eest kuulsime raadios teooriaist, mis püüavad väita, et midagi ei ole uus sel sinatsel maakeral, vaid kõik olevat korduv lühemate või pikemate ajajärgude tagant. Mina, otseselt välja ütelda, seda asja ei usu.

Põhjenduseks toon mõningaid näiteid Majandusministeeriumi sünnist ja elukäigust, millest *Olioni* toimetaja palus käesolevas numbris kirjutada. Minu näidetest peaks varsti olema kõigile selge, et kõik vana kaob, asemele tuleb uus ja midagi ei kordu. Juba Majandusministeerium ise. Enne kangelaslikku vabadussõda sääl, kus Majandusministeerium omab nüüd kõrgete sammastega kodu, aeti varem rüütelkonna asju ja tehti muud meile juurepääsematut poliitikat. Kaubandusameti praeguste ruumide asemel olevat seisnud kunagi koguni härraste töllakuurid.

1918. a. loodi esimesed Eesti Vabariigi asutused. Iga asi peab olema alguses lihtne ja võib alles siis minna järkjärgult keeruliseks. Seepärast loodigi alul mitte Majandusministeerium, vaid Rahaministeerium. Oli selge, et kui on oma riik, siis olgu ka oma raha ja loomulikult siis ka oma Rahaministeerium, kes seda raha teeb või muul viisil hangib. Tehtigi siis ta 1918. a. ja Päästekomitee päevakäsust Ajutise Valitsuse loomise kohta 24. veebruaril 1918. a. leiame, et Raha- ja riigivaranduste ministriks on määratud hr. Juhan Kukk.

Alul see ministeerium ei olnud kes teab kui suur, koosnes esimese rahaministri J. Kuke mälestuse järgi päälle tema, vaid neljast inimesest: sekretär-juriskonsult hr. P a a b o, kes on juriskonsulldiks praegugi, kassameister või riigikassa juhataja hr. U i b o p u u, masinakirjutaja prl. K a s k ja teener K u s m i k.

„Ministeerium“ asetseis praeguse ohvitseride keskkasiino ruumes ühe laua ümber, nimetahvliga laua kohal seinal — „Rahaministeerium“. Samas asusid ka teised „ministeeriumid“, osa neist märksa väiksemad kui Rahaministeerium, nii ühe-kahe mehelises koosseisus. Kõiki asju tuleb alata väiksest päälle, nii et Rahaministeeriumil ei tarvitsenud häbeneda midagi.

Nagu juba tähendasin, oli esimeseks rahaministriks hr. J. Kukk, praegune Balti puuvilla vabriku juhataja.

Tema trooni päris 1920. a. Tõnis Vares. Ja siis on sama teed sammunud järjekorras Kaarel Baars, Georg Vestel, kohustetäitjana Rudolf Gabrel, uuesti Kaarel Baars, Otto Strandman, Leo Sepp ja Anton Teetsov.

Kaubandus-tööstusministeeriumi juhtisid samal ajal — esimesena tolleaegne pääminister K. Päts, siis Nikolai Köstner, O. Virkhaus,

Juhan Kukk, kohustetäitjana Georg Vestel, Bernhard Rostfeldt, kt. Otto Strandman, kt. Leo Sepp, Ernst Veberman, Karl Kornel, Juhan Holberg.

Rahaministeeriumi ja Kaub.-tööstusministeeriumi ühendamisest oli juhiks Aleksander Oinas ja säält edasi majandusministriteks J. Zimmerman, Mihkel Pung, August Jürman, Oskar Suursõõt, teiskordselt J. Zimmerman, teiskordselt August Jürman, Peeter Kurvits.

Praegune majandusminister K. Selter on sellel postil 30-nes.

1929. a. oli juba selgeks saanud, et raha asju, kaubandust ja tööstust võib kokku võtta ka ühe nimetuse alla — majandus ja seepärast laulatigi siis Rahaministeerium ning Kaubandus-tööstusministeerium paari ja neile anti ühine nimi — Majandusministeerium.

Tollest ajast päälle on Majandusministeeriumi eluratas veerenud juba korrapäraselt, ilma suuremate muudatuste ja eriliste sündmusteta. Ametnikkude arvu järele oli Majandusministeerium tüsedamas olekus 1921. a., mil tema teenistuses, Rahaministeerium koos Kaub.-tööstusministeeriumiga, seisis 1808 inimest. Hiljem tuli kokkutõmbamine ja ametnikkude arv on praegu 821, säälhulgas kõik, kes aga Majandusministeeriumi teenistuses seisavad.

Nüüd on Majandusministeeriumil uuesti sümptoome tüsenemiseks. Majanduse mehhanism läheb aina keerulisemaks ja vajab seepärast ka rohkem meistreid. Võib ehk ka ütelda, et meil omariikluse algaastail majandus ja seda korraldav asutus nii väga populaarsed polnud. Siis tegelesime n. ü. „õilsamate“ asjadega, jättes „maise teele asjadele“ teisejärgu positsiooni, et koil ja roostel oleks ka kuhu hammast külge panna. Nüüd nähtavasti oleme tulnud äratundmisele, et „maise asjanduse“ kaudu võib kõige tagajärjekamalt saavutada ka „õilsaid“ ja muid häid asju.

Ja ega vist ei ole vähe neid, kes usuvad, et tänapäeval on kergem lapsi õpetada, kohut mõista jne., kui majandust korraldada. Peab olema väga suur kunstnik, et läbi pääseda ränkadest tollimüüridest ja kitsendustõketest.

Arvud kõnelevad, et Majandusministeerium koos oma eelkäijaga on teinud kenakesi operatsioone. Kui alguses riigi rahavara kõik mahtus ühe mehe taskusse ja sellest kui „riigi kassast“ makseti välja „suured“ riiklikud kulud ja kui 1918. a. veel loodeti palju ära teha häilit inimesilt ja pankadelt laenatud rahaga — seda tuli kokku „tervelt“ 31.643 krooni, siis on Majandusministeerium ometi võinud meie omariikluse algaastaist kuni käesoleva ajani riiklikeks

ülesanneteks kulutada 1.124 miljonit krooni või 112,4 miljardit senti. Riigi võlgade kogusumma tõusis küll 1. aprilliks 1934. aastal 134,7 milj. kroonile, kuid samal ajal esines riik võlausaldajana 132,5 miljoni krooniga — päämiselt rahvamajanduse teenistusse rakendatud kapitalidega. Tasku asemele on astunud Eesti Panga suured ja moodsed varakambrid ja raha emisjon on praegu ca. 43 milj. krooni. 1920. a. kuni 1934. aastani (incl.), s. o. 15 a. kestel, oleme võinud Eestist vedada välja kaupu 1101,7 milj. krooni väärtuses ja vedanud kaupu välismailt sisse sama aja jooksul 1.144,2 milj. krooni väärtuses.

Tööstus areneb, olles läbi teinud nooruse tuiskamise ja kokkukuivamise ajad, jälle reaalsel pinnal, võites oma uute saadustega aina pinda väliskaubalt. Pankades pole rahast puudu, hoiussummad näitavad 83,6 milj. kroonist seisust, millest jätkub kõigiks vajadusteks ja kõigile, kes seda soovivad ja väärivad. Kõiki neid näiteid ja arve jälgides peaks nagu jääma tunne, et on kaunis suur vahe ühe mehe taskusse mahtuva „riigi kassa“, 31.643 kroonise siselaenu, ja linade eest muretsetava hädavajalise kaitse- ja toiduvastuse vahel üheltpoolt ning 70 milj. kroonise eelarve, Eesti Panga teraskambrite, 69 milj. kroonise ekspordi vahel teiselt poolt. Ja eriti vahe ka ühe laua juure asetatud Rahaministeeriumi ja 800 inimesest koosneva Majandusministeeriumi vahel.

Ahasveerus.

RAIN REBAS

Sel talvekuul

*Maa ägab lumekoorma all.
On talv.
Nii kaugetele kui küünib silm,
maailm
on hallis härmatand lumirüüs
sel talvekuul.*

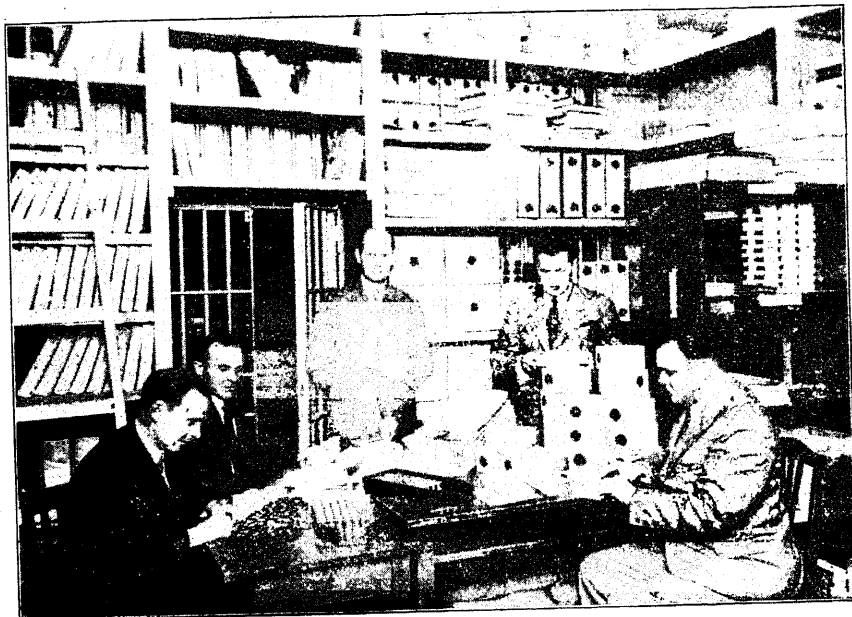
*Ma vaatan, eemal lumi valendab
ja helendab
ja särab kuldseis päiksejoonis
kalliskivilooris.
Kõik näiv on hämmastav, õrn, külm—
mu talveilm.*

*Ja kaugel eemal, üle halli talutare
lendleb vares.
Ta haledasti kraaksub, nagu hüüaks:
„Ei ole süüa!“
Ei ole toitu maal, ei puul
sel talvekuul.*

*Kõik puud on paksu lume all
ja aia ääres hangevall.
Sääl sõidab eemalt metsaveerelt soole
taat koju poole.
Ta kasukasse mähit, piip tal soojaks suus
sel talvekuul.*

Suurema Eesti tubakavabriku Aktsia-selts „LAFERME“ hooned Tallinnas, Pirta teel.

*Riigi vahetusraha ja
väärtmärgid E. P.
Tallinna osak.
varakambris*

1933/34. a. riigieelarve-aasta oli kuludega ja riigituludega tasakaalus kr. 65.190.000.—

1. IV 1934. a. oli riigi vahetusraha emissioon kr. 6.564.170.— Rahareformi seadusega võib iga elaniku kohta ringkäigus olla vahetusraha kuni 9 kr.

Kuni rahaseaduseni (1919—1928) emiteeritud Eesti Vabariigi vahetusrahad

Võru-Põlva tulekindla savi kaevandus

Kõnekõmin eestluse hällist

Kui elasime Indias, olime maailma peremehed!

SEE oli vist a. 1923, mil Innsbrucki üliõpilane, pä-rastine Viini ülikooli doktor Hjalmar Mäe arvas avas-tanud olevat eesti rahva suguluse muistsete pelasgidega Kreekas ja etruskidega Itaalias (*Agu*, 1924, *Muistne Eesti Nahalinn*). Selgus, et eestlased laenasid hellenitele pal-ju sõnu ning selgitasid neile ka ilu mõiste (*kalos*, *kalion*, *kallion*, *kallistos* — ilus, kaunis; mis *kallis*, see ka kaunis). Andsid veel kreeklastele tubli nahatäie ning lüües siis metslastele käega rändasid etruskidena Itaa-liasse. Sääli eesti Röömus ja Romulus peatusid Capi-tooliumi mäe ees ning otsustasid: rajagem sellele kehvnoi maale üks linn, et mäletataks eesti meest ja tema sugu. Barbarid ei saanud muidugi hääldata Röömus ja nii jäi igavese linna rajajana ajalukku keegi Remus.

Hr. Mäe pidi näidanud olema isegi tee, kuidas eest-lased lüües käega ka Itaaliale, suundusid põhja ning muidugi teel germaanlasi pekstes tulid üle Elbe jõe (vanasti olnud jõe nimi midagi Elva taolist), kuni jõud-sid Soodoma aleviku ette. Tollal veel muidugi sääli alevit polnud. Seepärast nähtavasti leppisid eestlased alul Elva küla asutamisega, teades, et pärast saab külast niikuiini suvituskohat raudteejaamaga ja kõigega. Hiljem, kui Euroopa kultuur hakkas maailma vallutama, vassiti eestlaste hiilgavat minevikku sedavõrd, et eestlane ise tükil ajal ei sõandanud enam uskuda sedagi, et ta on eestlane.

Noh, nüüd lõpuks on ajad muutunud. Võime jälle rinna ette ajada ja ütelda: mis nüüd Kreekast või Itaa-liast rääkida... Eks ju saanud kolatud mööda maamuna ja jalgsi Ameerikaski käidud (kui Aafrika küljest Ameer-rika polnud veel eraldunud) ning indiaanlasi skalpeeritud kasesalus ehk kaselas. Tänapäevani indiaanlased mäle-tavad eesti poisse ning hüüavad kasemetsa nii umbes *kasela* taoliselt, eestlaste mälestuseks.

Veel enam. Nüüd võime julgesti lausuda: ärgu need aarialased ühtigi nii suurustagu. Vahest on tegemist pu-ha ersats-aariaga. Ehtsemad aarialased oleme meie, eest-lased.

Sest milline on Eesti rahva tõeline päritolu?

Kas ei pane mõtlema Mägi Kurdlas *Päevalehes* (17., 18. ja 19. jaan. s. a.)? Paneb.

Tema järele mitmetuhande aasta eest elasid põhja-poolsemal India osis, koos ja segamini Munda rah-

vastega, Dravida rahvad. Esimestel olnud maakohtade ja linnade nimedeks Sakala, Sangala, Taksila, Ravalpindi, Kalinga j. t. Suguharude nimedeks olid Kharia, Sakka ehk Takka, Kuro j. t.

Uurijale hakkab kohe silma sellaste nimede suur sarnasus Eesti praeguste kohanimedega.

Uurides paali keelt, Vana-India aariapä-rast kirja-keelt, milles kirjutatud Buddha usu lõunaharu teadus-likud raamatud, selgub, et Buddha oli eestlane, Sakka suguharust. Oli ju tema pojaks Rahula, teenriks aga Khanna (kana!). Buddha ise ütles: *Etam Buddhaan usaa sana*, mis tähendab eesti keeles sõnasõnalt: „see on Buddha usu sõna“. Praegu ütleme *hakkama*. Buddha ütles *aagama*. Buddhat nimetati ka *Pjpadisaa*, mis mui-dugi tähendab „Püha isa“.

Indiast osa eestlasi läks Ceyloni saarele. Sinna sai kuningas Dewanampjytissa, naise Anula'ga. Selge, et kuningas nimi oli Taevane püha isa, naisel aga Anu.

Et eestlased tõesti Ceyloni saarel ka asusid, näitavad säälsed praegused kohanimed: Pikk-Aadam (mägi), Kala oya (jõgi), Maha (jõgi), Deewakuta (Taevaskoda!), Ka-lani (jõgi), Malvatta oya (jõgi) j. t. Noid eestlasi ni-metatakse sinhalideks ehk sinhaleesideks. Selle eesti suguharu vanakeelne nimetus oli *elu* ehk *helu* ja ta kirjakeel on üle 2000 aasta vana.

Seega eestlaste häll kiikus Indias? Siiski just mitte. Meie esivanemad tulid umb. 4000—6000 aastat enne Kris-tust Kesk-Aasiast (ikkagi!), Turaanist Indiasse, lääne poolt Himalaya mägestikku (läbi Afganistani). Nad sobisid hästi idapoolt Himalayast tulnud Munda rahvastega. Meie rahva esivanemate suguharu nimeks oli *Kaleva*.

Nad löid Indias õitsva kultuuri ja neil oli asumaid Kaldeas, Sumeris, Malai saarestikus, Indohiinas, Aaf-rika rannikul.

Nad kummardasid kuud ja päikest, neil olid templid ja hiied. Neil oli Maa Ema nimega Akka, poeg Tana (Täna — Päike, kes igapäev uuesti sünnib). Isa oli muidugi Ukko.

Umb. 2000 a. enne Kr. tungisid Indiasse loode poolt aarialased. Kalevad ja Munda olid India kliimast nõr-genenud, nad jäid alla. Järgnes eestlaste segunemine võitjatega. Aga võitjail polnud kultuuri. Nad võtsid eestlastelt üle usundi, arendasid ühiselt selle brahma-
Järg lk. 64

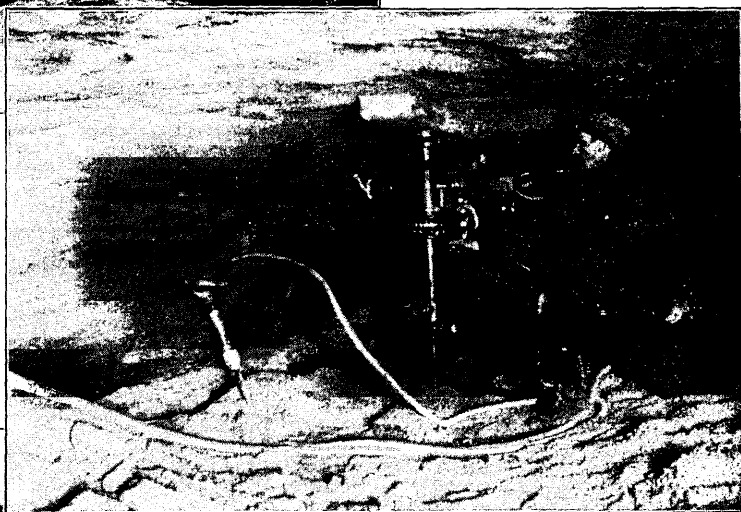

Maapõue varadest Eestis leidub kukersüüsi, fosforiiti, kipsi, marmorit, tulekindlat savi, tinaläiget, klaasiliiva, ookrüt, soorauda, sapropeliiturvast, käiakivi jne. —

Eesti kukersiidi väljade tagavara on ca 3700 milj. t. (2470 ha); fosforiilide võimalik tagavara 518¹/₂ milj. t.; kipsi sisaldab umb. 8 km² 15 milj. t.

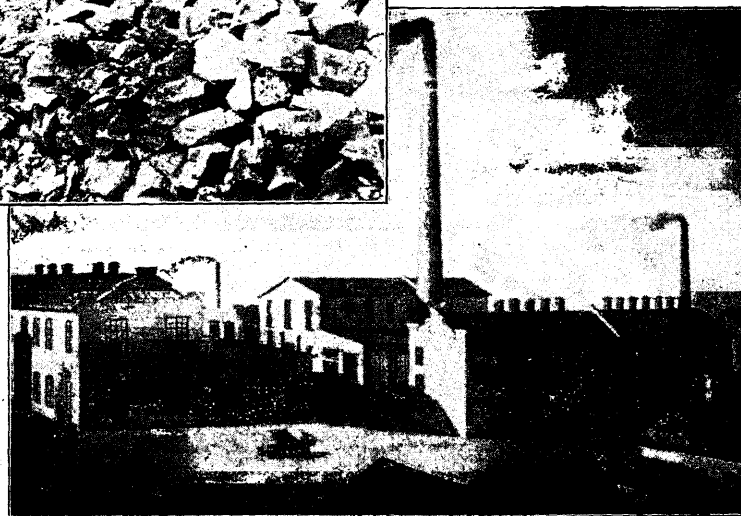
***Iseseisvuse ajal
asutatud mäetönn-
duse ettevõtteid***

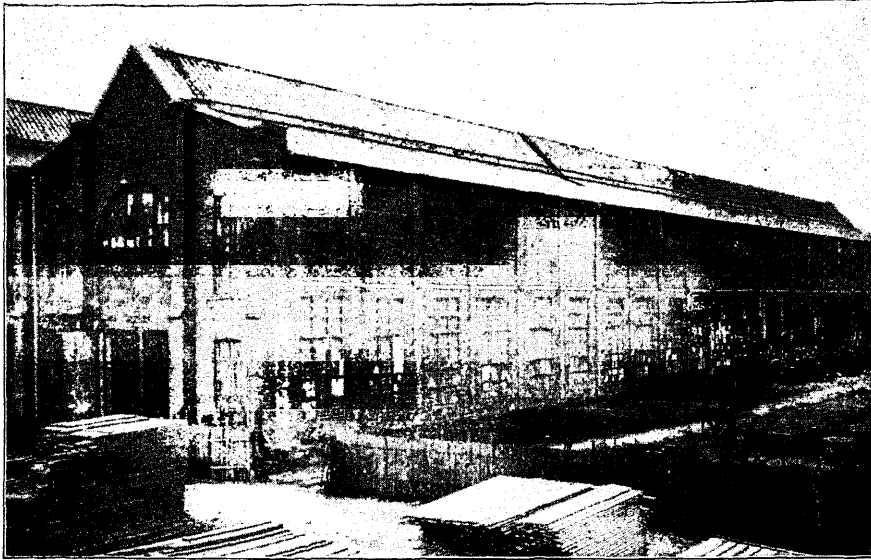
Ülal: Fosforiidivabrik
Ülgastes.
Kõrval: Soonimismasin
kaevanduses

A.-s. „Calcit“. Kaevandus

A.-s. Eesti Kunstsarve-
vabrik
O. Kerson & Ko.
Vabriku eluhooned Tallinnas

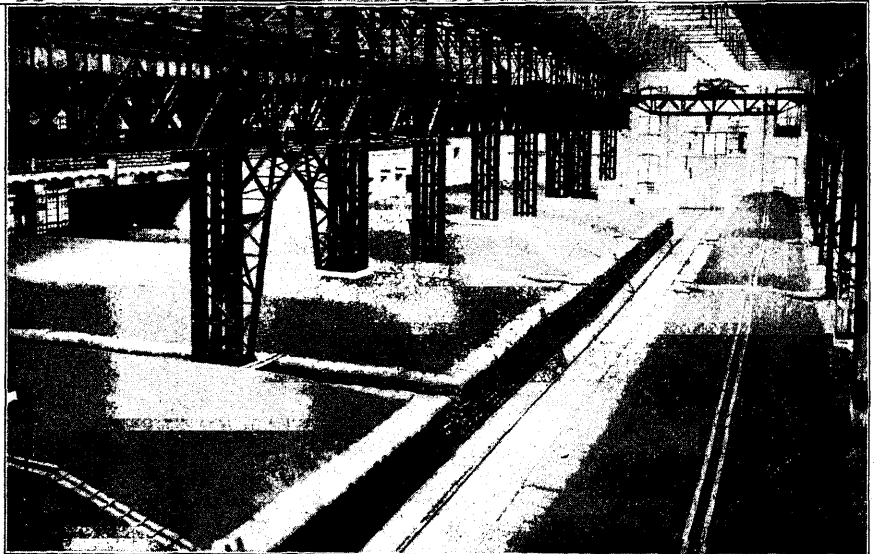

Riigi rukki-
laod

**Teravilja kaitse-
seaduse teosta-
mine 1930–1934**

1930/1931. a. oli Eesti rukkisaak 225.600 tonni. Põlumeeste poolt pakuti siis ostmiseks 38.500 tonni, osteti valitsuse poolt 28.701 tonni. Maksiti põllupidajalle 4.775.000 kr.

1931/1932 a. rukkisaak oli 147.800 t., 1932/33.a. 180.600 t., 1933/34. a. aga 212.300 t. Rukkeid pakuti ostmiseks 1931/32. a. 19000 t. ja 1932/33. a. 30.000 t. ja 1933/34 a. 45.000 t. Osteti 4 aasta lõikusest kokku 71.126 t. rukkeid, otse põllupidajailt. Raha said põldurid valitsusele müüdud rukki eest 4 a. jooksul kr. 10.882 000 sellest 1933/34. a. 9.812 tonni vilja eest kr. 1.330.000.

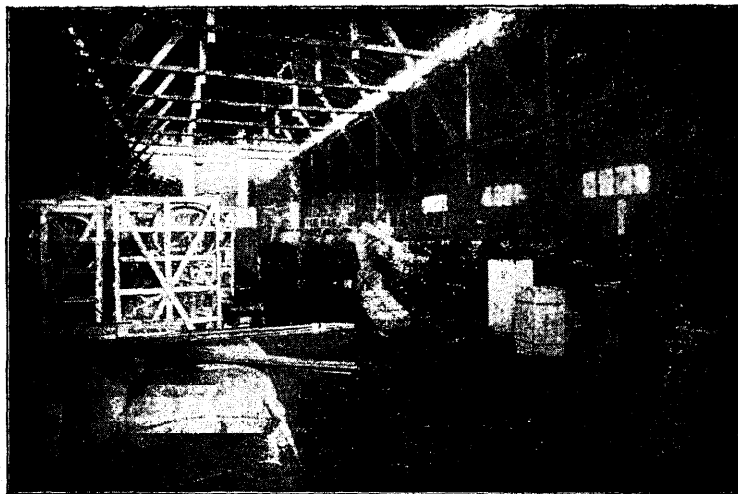

Tallinna päätolliameti operatsiooni-saal

Kõik import- kui ka eksport-kaubad kuuluvad tollirevideerimisele enne siseturule või välisurule laskmist. Määratakse kindlaks kaupade kuuluvus Tollitariifi teatava kaubalepingu soodustuse, mingi sisseveokitsenduse jne. alla. Revideerimiste tulemuste kohta koostatakse vastav akt.

Üks tolliameti ladudest (XI-es)

Tollimaksu on laekunud (tuhandetes kroonides) 1933/34 a. 14288. Kogu vabariigi kestuse ajal on tolli alal laekunud tulusid ümmarguselt 250 milj. kr. — Tolliasutuste üheks tegevusalaks on ka salakaubitsemise järelvalve sadamais ja mujal, vastavate süütegude jälitamine ja salakaubaasjade otsustamine. 1932/33. a. oli 851 salakauba toimetust. Salakauba trahvidest tasuti ära riigile 6000 kr.

Kaupade revideerimine tolliametis

nismiks ning nähes, et eestlastel on ka aadlimehi, kuulutasid endid ka vürstideks ja paruneiks. Ülejäänud jaotati ka seisustesse, kastidesse. Lihtrahvas suruti kõige alamasse kasti.

Eestlastele säärane võõraste talitusviis lõpuks ei meeldinud: paljud neist emigreerusid kaugemale eemale Indiast. See kordus taas ning taas. Sangala prints Watu-Guning (Vahu-Kuningas?) hakkas organiseerima väljarändamist teadlikult, küll loodesse, küll Vaikse ookeani saarestikele jne.

Vahepeäl Kaleva mõned suguharud on osalt asetunud juba lõunapoolsesse Indiasse. Sääil nad segunevad dravidadega pärastiseks valge-musta segatõuliseks, nüüdseks tamuli keeltega rahvaiks. Põhjapool eestlased jätvavad veel vaid tugevaid jälgi sanskriti ja eriti paali aaria-päraseis kirjakeelis.

Teisi jälgi eestlased Indiasse ei jätnud, küll aga Ceyloni saarele. Sääil elab tänapäeval üks eesti suguharu. Näiteid nende keelest: *Amma* ehk *Emma* (*ema*), *Tata* (*taat*), *Apya* (*äi*, vanem vend), *Dewanam Issa* (*taevane isa*) jne.

Eestlastega segunenud mitmesugune endine ja hiljem juure rännanud rahvastik löi india teaduse, kunsti ja kirjanduse hiilgeaja. Araablased tõid Euroopasse nendelt algebra, astronoomia, muusika $\frac{1}{4}$ ja $\frac{1}{8}$ toonides, täiuslikema draama jne.

Et eestlased Indias asusid, selle üle pole enam üla-toodu põhjal kahtlust. Igasuguse kahtlustuse kõrvaldab lõpuni teadmine: kogu India kohanimestik kubiseb meie keele juurtest ja lõppudest *la*, *va*, *vara*, *veri*, *konda*, *na* jne. Näiteks: Rawalpindi (meil Ravala), Ambala (meil Ambla), Sakala (ka meil), Sangala (meil Sangaste), Kalinga (meil Kilingi), Sindi (ka meil), Godaweri (meil Kodavere), Kistna, Koyalkonda, Jamkandi, Hubli, Warada, Mandle, Purna, Tartuma jne. Sama nähe kohanimede asjus kordub Malayas, Indohiinas, osalt Burmas, isegi Aafrikas. Ülem-Burmas on linn Kaleva puhtal kujul.

Eesti suguharude ja maakondade nimed olid: Kharia (meil Harju, Soomes karjalased), Saka (Sakala), Kuru (Kuressaare, Kuramaa), Viro (tähdendas kõrgemat seisust).

Muidugi rändasid koos eestlastega ka soomlased. Siit seletatav, miks prof. Setälä Sampo mõistatusele lahendust otsides on lasknud koguda nimesid ka Siberist ja Tiibetist. Mitte Lapimaa nimelt ei ole Soome rahvaluule Põhjala, vaid Tiibet oma kuulsate nõidadega. Indias leidis Anga suguharu linn Sampa. Selle nime tõid eesti-soome suguharud mälestusena kaasa Indiast. Veel praegu on Indo-Hiinas Kambodža (millist nime Buddha katekismus käseb hääldada Kamboya). Uuriija ütleb, et meil esineb Kambja (kihelkond ja mõis). See saksa mõisnik, kelle järele kirik jne. Eestis oma nime saanud, oli muidugi muistne eesti aadlimees, päritoluga Indiast.

Sõnaga, nagu autor ütleb: „uurijale on asi täiesti selge.“ „Seepärast nüüd on kord teadusmeeste käes.“

Mis ütlevad dr. Kruus, dr. J. Vasar, dr. H. Sepp, dr. Oskar Loorits, Harry Moora, dr. Anderson ja need teised? Ja mis ütlevad soomlased? Ning lätlased?

Mägi Kurda aga jätkab:

Milline katastroof või muu vääramata jõud paiskas Põhja-Indiast Himalaya lähedalt ja eriti veel just Ganges suudme ja Vaikse ookeani lähedate rannamaade rahvad Euroopasse Läänemere randa, on raske mõista. Indiast aga vististi põgenes teisale teisi eesti-soome su-

guharusid, nagu Vadja, Mordva j. t. Vana-India kohta käivas kirjanduses esineb sõnu *mur*, *murua*, *vadja* (tähdenduses põhjakaar).

Indias aga asusid ka lätlased ja leedulased. „Tõult on nad mõlemad puhtad Kaleva rahvad, nagu seda võis aimata alati.“ „Mitte eestlased pole neilt laenanud sõnu oma keele, vaid mis neil sõnavarast on meiega ühist, seda on nad ise oma endisest Kaleva rahvaste keelest sekka jätnud aarialasilt ülevõetud keele.“

Vaat, mis kõik selgub: olme lätlastega ja leedulastega samahästi kui poolvennad...

Aga „Muinas-India suur minevik ja rikas ajalugu on ka meie minevik ja ajalugu. Kalevala ja Kalevipoja lood on rahva mälestus Muinas-Indiast. Ka Taara on sääilt ja on kujunenud sõnast Tana-Roa (Suur-Tana).“

See on kõik nii — asju kitsamalt seletades.

Laiemalt võttes on selge: 10 000 aastat tagasi valit- ses maailma suur ja keelelt ühtlane valge rass — mitte- aarialaste valge rass, ja nende võimu keskkohaks oli India. See rass kõneles Kaleva rahvaste keelt. Sõnaga: 10 000 a. tagasi oli eestlane maailma pere- mees. Kuidas ta ise seejuures välja nägi, pole tähtis.

Eestlased olid juba siis merisõitjad, kuid nende mentaliteedis ei olnud vägivalda teiste tõugude ja rahvaste vastu. (Sõidud Eestist Rootsi, Sigtuunasse j. t. oli tolle kauge aja veresund? Aga et need rahulikud sõidud polnud, seletub eestlaste segunemisega teiste rahvastega? Näete, kuidas kõik ilusasti klaariks saab.)

Tänini on eestikeelseid nimesid kogu Indias, Burmas, Assamis, Indo-Hiinas, Malai saarestikus, Aafrika rannas- ki ning muidugi siis ka Araabias, Mesopotaamias, Väike- Aasias ja — olemegi sääil, kust algasime: tuleb välja, et dr. H. Mäel oli sulaõigus, kui ta ütles: eestlased olid kord Hellase valitsejad...

Vähe sellest: „Teame sumereid ja akkadeid, ammo- niite j. t. Ja Euroopas olid pelasgid Kreekas, etruskid Itaalias, baskid nüüdsel Prantsusmaal ja Hispaanias. Ka Muinas-Egiptuse kultuuri põhjendajad näivad olevat Kalevala rahvad, enne semiite.“ (Kuna prantslased kanu ei tundnud, ei mõistnud nad alul ka kukele nime anda. Ning võtsid eestlastelt sõna *coq*? Frankide-gallide suguharu ei tundnud isegi savipotte. Jälle laenasid nad eestlastelt sõna *pot*. Piipu ei tundnud ka ei frankid ega teised. Nii laenasid neile jälle eestlased uue riistapuu ning sellele andsid prantslased siis eestikeelse nime *pipe*, venelased aga *pipka*?)

Nii et asi on nüüd kõigiti selge: kas oli me algkodu Indias või teisel — kõikjal leidis eestlasi ja kõik rahvad rääkisid eesti keelt. Paha oli vaid, et ei saadud aru, mispärast ometi ükssteist ei mõistetud! Ja praegu on meilgi võimatu saada aru, kuis näit. Buddha ise ei saanud aru, et ta eesti keelt oskas.

Sai valesti aru.

Noor majandusteadlane on leidnud teenistuse. Kodu- esitatakse talle rahena küsimusi. „Noh,“ päritakse muu- seas, kui palju rahvast õieti töötab teie büroos? — „Nah, nii umbes pooled.“

Naisarst.

„See naisarst ei tohterda mind ealeski terveks! Ta keelas mulle tungivalt igasuguse erutuse, aga igakord, mil ta mind läbivaatama tuleb, kannab ta jälle uut kleiti!“

JOSEPH DELTEIL

WIISMEEL

PRANTSUSA KEELEST
TÖLKINUD
Alice Vaelapea

Napoleoni surma aastapäeval leitakse Pariisis sarlakpunasest klaasist tuub, etiketiga K a t k. Järgmisel päeval astutakse samalaadsele tuubile. Ja siis jälle. Tuubid külvavad katku. Lühikese aja jooksul nakatab haigus tervet Pariisi. Ei teata, mida asjast arvata. Kohutav töbi aga üha levib. Arstide vahvus ei aita. Poliitilised vastased kukutavad valitsuse. Aga seisukord ei parane. Salongides jätkub veel vaid mõneks päevaks elu, siis seistakse paratamatuse ees, ning vaimukamadki mehed ja aristokraatsed daamid tulevad vaid kokku „kangelaskult“ surema. Terve elu ahvardab jääda soiku. Konduktorid surevad, telefoni-preili süreb, sõna suus. Inimesed põgenevad puude otsa, kontaminatsioonist eemale. Tänavail pääseb loomi. Nood nälgivad, aga ei haigestu. Ainult naisbakterioloog Eléonore Plessis veel suudab aidata ja inimesi päästa katku küüsis? Riigi president usaldabki sellele kuulsale naisele „Meditsiinilise diktatuuri“ ülemjuhatause. Tal on intiiimne abiline Gaspard. Nende laboratooriumis algab töö — abiotsing katku vastu. Vahepeäl jõutakse arvamusele: külm tagab immuunsuse. Põhja poole! Põhja Nabale! saab hulkade juhtlauseks. „Prohvetid“ õhutavad masse teeleasumisele. Katkule aga on maailm ainsaks suutäieks: ta jõuab provintsi, Saksamaale. Ameerika ja Aasiagi on varsti tema võimuses.

VARSTI Rotonde oli teda tulvil. Philippe Soupault, kes tegi oma pulmareisu, viis ta vabatahtlikult Portugali. Itaaliasse sattus ta Modane'i, Hispaaniasse Iruni kaudu. 12. mail möllas ta Barcelonas. Compagnie Paquet viis ta Alžiiri ja Mereasjanduse saadetised Jaapani (kõik gratis). M-me Mandel hüvitas temaga Amuuri jõe regioone. Diplomaatlik pakk, tänu Jean Giraudoux'le, täitis erakordselt aktiivse propaganda agendi kohuseid. Claire Goll tõlkis ta saksa keele ning härra Machuini paavstlikku dialekti. André Gide laskis ta lipsata Vandekohtusse. Sonia süstis teda unele. Kuhu küll Valéry Larbaud teda ei viinud? Ta ilmus äkki Saigoni, Tananarive'i ja Havaii saartele. Pääsukesed levitasid teda Lõuna-Ameerikas ja kaamelid Sahaaras. Kas ta ka traadita telegraafi teel levis? Ühel ja samal tunnil registreeriti katku Nauenis, Sainte-Asise's, Massasusheti jaamas. Keegi väike rannakalur Paimpolist viis ta Uuele Maale ja heeringapüügi ajal viis üks purjek ta kingina Islandi.

Võrratu hulkur! Kuid peagi tehti kindlaks, et nuhtlus Islandil kaotas kogu oma ägeduse. Olles

kaugel sellest et edeneda, kustus mõne tunni jooksul nakatuspesagi.

Otsekohe haaras lootus rahvaid. Üsna kindlasti näis, et külm oli katku mikroobi ainukene vaenlane. Müstiliste jutlustajate armee kasvas silmapilkselt. Kõikide maailma linnade piiridele tekkis kõikides värvides inimesi, et kiidulaulu luua lumele ja jääle. Põhja Naba prestiiž kasvas piiritult. Mida enam epideemia ohvrite arv kasvas, seda suuremaks kasvas rahva usk. Moodustusi sektid, sõprusliidud, ühingud ja seltsid, milliste ainsaks programmiks oli Põhja Nabale väljarändamine. Hiigelsuured aeroplanid läbisid taevakaart New Yorgis, Pekingis, Moskvas, Dakaris ja Konstantinoopolis ning kirjutasid taevasse valgete tähtedega universaalse vormeli: Sõidame Põhja Nabale! Ühtlasi osutusid kõik internatsionaalsed ärähoidvad abinõud võimetuiks nuhtluse ees, mis läbis kogu maakera kiirmarsil. Teaduslikud üksused, Meditsiinilised akadeemiad alul kahtlesid, kuid siis vandusid tõi-gale alla. Põhja Naba hullustus haaras arsenaale ja valitsusi kõigis viies ilmajaos. Organiseerus uus ristisõda. Siin ja sääl, Melbourne'is ja Castelnadaris, Pernambuktus, Mukdenis ja Argentiinas tekkis arvutu hulk prohveteid. Nad kogunesid sadamakaidele, kindluste kallakuile, kirikuisse, börsidele ja kalmistuile, karvased ja paljasjalgsed, jutlustades patukahetsust ja ülistades Põhja Naba. Kesk-Aafrika rahvused pöördusid kiritempos ristiisku, kuna Lucque'i elanikud üle-pää-kaela hülgasid oma madonnad, amulettide kultuse vastu. Hirm on segaduse suurimaks allikaks. Kõigi maade poliitikamehed riietusid kloosterlikesse kuubedesse. Kõigil kontinentidel moodustati Neitsite Valitsused. Nende kohustuseks oli, süütuse kaudu tormijooksul muretseda jumalikku halastust. Neitsilikkus ja jää kuulutati talismaniks. Need valitsused edenesid tähelepandavalt suuremas osas kuumades maades. Vahemere basseini ümber, Kongos, Cajenne'is ja Indias.

Alates 25. maiga hakkasid mõned Euroopa rahvad liikuma. Hispaania — eriliselt müstiline maa — andis lahkumissignaali. Kuningas Alfons XIII kogu hoovkonna ja 200.000 Madridi elanikuga asus Bilbaos laevale. Püha Peetri rõdult jagas emigratsioonile oma apostliku õnnistuse paavst.

Juba kogunes Bilbao ümber määratu rahvahulk. Navarrolaste laagrid löödi tules saratseenide väljadele. Nood on pruunid ja rohelised, tulised ja

Aleksei Dolgošev

Sünd. 15.X.1913 Peterburis ehitusmeistri pojana. Ema — eestlane, Fr. R. Kreutzwaldi järeltulijaid. Opterus a. 1921 vanematega Eestisse, kus nüüd isa peab asundustalu Tartu vallas. A. D. lõpetas Tartus vene gümna., astus siis Tartu ülikooli loodus-matem. teaduskonda. Praegu tegev deko- raatorina Tallinnas. Kirjutab eesti ja vene keeles. On avald. umb. 50 luuletust kirjanduslikus almanakis „Числа“ (Pariis), ajakirjas Рубежь (Harbiin), emigreerunud venelaste suurimas lehes Разсветъ (Chicago) j. t. Viimasel ajal tunneb kalduvust kirjutada peamiselt emakeeles — eesti keeles. ÜENÜ Tallinna kirjandusrühma liikmeid.

ALEKSEI DOLGOŠEV*Ex libro amoris*

Lumistunud katuse emailil
kassi käpad on jätnud jälgi . . .

Läksid ära. Su naeratus jäine
röövis naeruhelgid mu palgeilt.

Aia raamistusen vilkles kaju,
tummalt krudises samme kõla.
Õhtuhämarus maha sujus,
haige kaaren kraaksus puu õlal.

Taevast lõikasid purpursed vöödid,
varjud roomlesid lumiväljal . . .
Sinu pilt on mul seinale löödud
raamin. Ütlesid: „Viska välja!“

Ja siis läksid. Ent hinge mul jäi veel
valus naeratus nukrail palgeil.
Tuiskas lund . . . ja katuse emailil
kadus kassi käppade jälgi . . .

Kogust „Loobumus“

tundlikud inimesed. Automaatsete reitega ja kar- mide silmadega käivad nad kuival kõnnakul pi- ki ühekülgeid jalgradu. Nad söövad lambarasva ja mesilasist kooke. Nad haisevad koertena. Naised on kõhnad ja ilusad. Nad riietuvad ku- ratlikesse puuvillariietesse ja seksuaalseisse vär- vesse. Nad armastavad andumusega. Neil on süda üliküps. Nad süütavad oma võrratute sil- madega välju.

Pooled nende inimesist nõrkesid teel. Nõr- gavõitu noormehed ja küpsed naised pida- sid eriti vähe vastu. Sierrad ja oliivistikud olid laipadest üle külvatud. Raisakotkaste ja koerte jõugud olid haisu jälil ja nuumasid end mikroopide ja noorte naistega.

Kogu too rahvahulk asus Bilbaos venedesse, purjekaisse, sõveo-laevadesse. Rühiti pardale kõrvetava päikese all, ujudes, mehed — selgade- ga täis lapsi, naised oma küüntega ja kammidega. Nähes ette pikka jääpankadel viibimist, toodi kokku varustust kasukate, sulatatud searasva, konservide, õli, kellekude ja tuurade kujul. Kuu- muse haritipu ajal ujusid need õnnetud higiste- na, kops kõrbenud ja nõrkedes villatekkide, ka- sukate ja kitsenahkade all.

Itaallased asusid Genuas laevale. Iga pro- vints, iga alevik saatis oma määr-osa. Mussolini isiklikult, võim kõhul ja tirolienne otsal, Musso- lini, väga sarnlev Guillaume Appolinaise'ile, pre- sideeris laevale asumisel. Fiumlased, d'Annunziost — kepil surnupäälui ja surm soontes — juhitud,

peatusid Belvedeeri platsil. Florentiinlased olid enestega kaasa toonud Galerii pilte. Nähes Gee- nuas, et võimatuks osutus neid laevadele laadida, otsustasid nad neid hävitada. Ühel õhtul süüta- sid nad taklaazidest tule sadamas ja viiulite he- lidel, esteetide nuttes ja naiste hulgudes põle- tasid nad Veenuse tähe ees pidulikult kogu Gale- rii, kuna rannikult vilkusid tuletornid.

Balkani rahvad laskusid Salonikisse. Slaav- lased suundusid Arhangelski ja sakslased Ham- burgi. Arhangelsk kihises jäämere saarte ela- nikest ja Doni kasakatest. Siin oli katoliiklas- test poolakaid, Balti südamega ruteene, mõrkjaid soomlasi ja Nižni-Novgorodi kaupmehi. Lenin oli surnud juba esimestel nakatuspäevadel. Rah- vakomissarid pöördusid massiliselt paavsti usku. Mõned suurvürstid, 5-aastase vangistuse läbi vä- hemtähtsateks muudetud, asusid kartlikult mu- zikute etteotsa.

Germaani rahvused kogunesid Hamburgi. Ko- gu inimkond asus kogu maailma sadamates lae- vadele.

13. mail kogus Pariis oma rimpsu-rämpsu kok- ku ja alustas sõitu Põhja Nabale. Marseille, Rochelois' ja Malouin'i elanikud olid juba läinud. 10-dast maist oli dekreedid läbi teada antud kõikide trasporti võimaldavate sõidukite üldisest rekvisit- sioonist. Eléonore oli Seine'ile kontsentreerinud koletusuure kõigist liikidest ja kõigist ajastuist pärit oleva laevastiku. Valitsus, kliinikud, Pasteuri

Instituut, Académie de Médecine, Muuseum asusid parimatele veolaevadele, kuna lihtrahvas ülejäänud koorukesi jagas.

Eléonore oli isiklikult jälginud oma Pasteur'i Instituudi pälelaadimist, kuna ta abi Elie-Elie oli oma hoole võtnud sõjaväe ja Prantsuse Panga. Praegusel hetkel valvas ta Muuseumi kolleksioonide kolimist. Kõhetud töölised nagu naerid naelutasid kaste tuimal ilmel. Ekrüüvivilisid põlledes abid seadsid fioole ja riistu ritta ametlikesse tammekastidesse, mis olid ära märgitud suure M'ga. Eléonore korraldas seanahkset käsikohvrit lehmanahkse rihmaga. Käsikohver oli täis mikroobituube, banaane ja armastuskirju. Eléonore lukustas ta.

Ta istus kastile. Ta oli väsinud. Ta vaatas Gaspard'i pilgul, mis ei näinud. Tugevakasvuline noormees, kalk kuju paenutatud lühikeseks nud töökuube, pakkis oma tervete kätega retorte, mikroskoobe ja skelette.

Eléonore oli väsinud. Ta võttis *Petit Parisien*'i ja hakkas pimedal ilmel lugema. *Petit Parisien* oli veel ainus žurnaal, mis ilmus (ja kahtlemata viimast korda). Kõik leheküljed olid täis meditsiinilisi teateid. Isegi paber levitas farmatsöötulist hõngu. Märgitud kas Yokohama, Chandernagor'i või Vancouveriga, olid kõik teated hoitud ühes ordonanside-stiilis. Katk maendas isegi trükitoodete iseloomu.

Matin oli juba 8-dast maist saadik surnud ja ta korjus lebas sarlakpunasena bulvaarel. *L'Echo de Paris*, oma pariislastest amputeeritud, oli kogu oma kaja kaotanud. *L'humanité*'l puudusid inimesed. *N.R.F.* tegi reisu ümber maailma. *L'Information*, veel jääkülmem kui kunagi varem, avaldas dokumentlikke artikleid Gröönimaast.

Üha enam väsinuna viskas Eléonore nuttes käest *Petit Parisien*'i. Gaspard lähenes talle, käsi püksi õmmelusel. Ta oli tugev, pikk ja

kahvatanud noormees, aastailt 15—17, ja kogu ta olemuses tundus mingit kivi ja silmukala muljet. Temas ühines mõttetult erakordne keha apogee, kasvu toredus ja liha tervislikkus ja teiselt poolt mõned kõige viletsamad moraalsed pahed, lõtvus ja argus. Ilus kui Paris ja arg kui Paris. Moodse noormehe täiuslik tüüp, tundetü ja sensuaalne, kultiveeriv ebatõtt ja monokleid, armastav sporti ja *cocktail*'i, noormees graatsiata ja värvitu, ilus nagu kaelasid ja hääst toonist nagu ümihir, libe ja kalk noormees, kes on kuiva moe ohvriks, raseeritud nagu jänki, rind voolitud delikaatsesse halli sisalikukarva kuube, suur ja sihvakas tegevusetu noormees! Tegevusetu? Nuttev Eléonore tõmbab teda manžetist enda juure. Too ei liigu. Täiuslik elegants imeb ta soontest vere. Ajastu häda pureb ta huuli täie suuga. Kuid naine, see tõmbaks enese poole isegi aampalke. Nutvale naisele pole palju tarvis: muinasjutt, raamat, riie või süda!

„Gaspard, jutusta mulle oma lugu!“

Sajandat korda jutustab see:

„Meie maja oli Elbel, kanaali kaldal. Kogu päeva vedasid veolaevad piki maastikku sõe ja roosade telliskivide virnu. Mul olid jalas rohelised sammetsüüsid ja väike öde lüüsi taga. Hiljem oli mul humalaed. Mu ema nimeks oli Veronika ja mu väikese venna omaks Albertus.“

Eléonore tõusis. Ta silmitses püsti olles naelutatud kaste, kohvreid, Gaspard'i. Täpselt samal hetkel tekkis tal kahtlus *coccobatsille*'i kultuurina kasutatud peptooni häduse kohta. Dr. Elie-Elie, kes peptooni ülistas, pidi olema valedel jälgedel. Ta märkis kiiresti pliatsiga oma käsivarre nahale uue vormeli.

Nüüd oli nõrkuse hoog möödunud. Eléonore astus akna juure, vaatles taevast ja Botaanika Aeda. Botaanika aeda kummitas surm. Üksiklased ja blondid naised tulid siia chlorophyllide

Pressiballilt

Eesti Ajakirjanike Liidu pressiball on olnud alati sesooni hoogsamaid ja huvitavamaid seltskondlikke peoetki. Nii ka pressiball, mis toimus 26. skp. ohvitsaride keskkogu ruumes, oli tõmmanud kokku väga arvukalt päälinna eliiti. Ballil viibis ka pääministri asetäitja hr. K. Eenpalu, pea-aegu kõik teisedki ministrid, ja hulk diplomaate. Oli koos direktoreid, ametlikke isikuid ja avalikke tegelasi, advokaate, arste jne. Ning muidugi ei puudunud ka peoperemehed ise. Elegantsed härrad maitsekates tuuletides daamidega veetsid ballitunnid lõbusalt. Pärast kella 12 kuhjusid laudadele loteriivõitude virnad. Pildil grupp pressiballi külalisi.

NORMA SHEARER filmis „LÜULETAJA ARMASTUS“

EDUARD KOOK

HOMMIK

Aiast mind hõikles
miljon suukest.
Võpatas oks mõni
lenduva linnu all.
Värises leht mõni,
kukkus kastepall.
Ümahtas tuul
unest ärgates.
Tümahtas pung
mullast tärgates.
Laulis mesilind, —
lillevars kõikles.
Lendu läks putukas, —
õhk vastu põikles.
Võristas kärblane, —
tõuk tõukas lehti.
Suristas vihmauss, —
roos puhkes lahti.
Kiili tiib tiirles ja põristas.
Liblikas õie pääl puristas.
Tigu ehk päikse käes kuristas.
Naeratid mustsõstrad,
punetid punased.
Peod täis kobaraid
unetid maitsma end.
Sirutid vaarikad
randmed täis marju.
Aedteele heitsid
puuseelikud varju.
Lehte alt lipendid
õunad ja pirnid.
Kaelkõena ripendid
kreegid ja kirsid.
Peenrail ju sorisid
Sõrmed agarad.
Päikse lõid alasti
pilvede sagarad.
Rõõmu nüüd tuikab
igast liblest ja killust.
Veri mul huikab —
oi valgust! oi küllust!
Kogust „Päikesesse!“

atmosfääri oma viimseid ohkeid andma. Hüatsintide puhmad varjasid tinakarva tütarlapsi. Värvipuna-puu tüvi kaitses noort musta vistrikega kaetud laipa. Habetunud mehed olid lillehernes-tes ja iga tulikas varjutas punajuukselisi naisi. Raudhein ja apteegitillid veeteerisid rasedate naiste jalgade ees. Karikakrad kroonisid noori nägusid ja orvikud karvakattelisi filosoofe. Iga maikella all agoniseeris pruut. Niine lehtede all kustusid tüdrukute silmad. Koeranaeltega kaetud poisijõmpsikad lebasid akaatsiate all. Merimehed ja teadlased olid siruli plataanide varjus. Kastanite all astus ea ja soo järele ritta seatud laipade kogum, kõik koos, vaiksesse lahustamisesse.

Eléonore sulges tulgastatuna akna, laskus orang-outangi nahast kanapeele. Ta võttis uuesti *Petit Parisien'i*. Teated olid tõesti värsked ja katkulised. Teatati, et austraallased põgenesid Lõuna Nabale. Hiinlased suundusid läbi jäänud

Siberi arktilistele vöödele. Türklased pöörasid Mekka selja, araablased deserteerisid kõrvest, kafrid salgasid ära oma maa j. n. e. Kogu maakera rahvad, omil selgadel sardiinikarpe ja religioone kandes, sooritasid ümber maakera miljardite silmade valgusel, naiste ja epideemiade fosforikuma keskel, kummalise taevaliku mehaanika džässi ja tango provotseerivaid samme, kontinentaalseid retki, sik-sakke ja ellipse, mis on võimelised rikkuma meridiaanide ja paralleelide libedasti minevat funktsioneerimist.

Eléonore luges lennates, silmad kistud kaasa mingist ülemaailmlisest tuulekeerisest, mis ime- taoliselt tuimaks teeb. Ja ta jalgel, määratus Pariisis, saatis ta lugemist universaalsete rahvarändamiste anuma podin.

Igal hetkel jõudsid Muuseumi ette Valitseva Rahva või Katkuvastaste Ühingute delegatsioonid.

nid. Marssal Foch'i saadik tuli andma mariitiimseid instruksioone. Hiiglasuured manifestatsioonid, Vanade Võitlejate ühingute poolt organiseeritud, venisid piki Buffon'i tänavat Hospitali bulvaarile, karjudes viimse hingejõuga: Maha Katk! Teised manifestatsioonid lõugasid isamaalisi laule, mis kondenseerusid ülalpool kolonne trikoloorseteks pilvedeks. Kinnise kõhu all kannatavad, vähjast puretud nägudega silindritatud mehed süüdistasid valju häälega Saksamaad. Üks teaduslik koondis, koosnedes kleepnukeist sabakuubedes ja valgeist raukadest, defileeris ilusas korras Botaanika Aia terrassile ja andis Eléonore'ile üle Päevakäsu, mis oli koostatud järgmiselt: Allakirjutanu, Kõrgema Hariduse Akadeemia, energiliselt mõistes hukka Suure Batsilli atentaate ja lahti öeldes igast kompromissikatsest korratuse põhjustajatega, läheb edasi päevakorra järgmise punkti juure. „Kolera Veteraanid“ asusid Austerlitz'i sillale, kõrgele tõstes plakaate, mis kandsid punasel tindil kirjutatud hüüdlause: „Maha Nakkushaigused!“

Üliõpilasmonoomid, barett kõrval ja diplomid nähtaval, läbisid Saint-Bernard'i quai, teotades avalikult meditsiini fakulteedi ja valitsust. Dragunite patrull näitas hetkeks nina Linné tänava nurgal, siis kadus ta Seine'i. Orleans'i jaamast voolas Botaanika Aeda vallasemade, mannekeenide ja botaanika professorite pakke. Muuseumi ette kogunes peagi püksata naiste bande. Raamatukõitjad, rohelises univormes jooksupoisid, modellid, viinakaupmehed liitusid sellega. Vähe hiljem suurendas ridu tuhandearvuline uulitsapoiste vägi. Kümnetuhandepäine rahvahulk muljus end lillepottide ja begooniate vahel. See kees ja märatses, saatis firmamendi poole mädanenud hingeõhu pilvi. Elagu Eléonore! Elagu Lenin! Elagu Paavst! Elagu Põhja Naba! Aegamööda hakkasid kahtlased elemendid püha rikkuma. Pruunidesse palitutesse riidetatud mehed käisid hiiresammul grupist grupini, teravalt poliitseiagente ja kodanikke silmitsedes. Rühmad, õllevärvilised, käärised. Elektrilaengud lainetasid massis, vapustades mehi karvadeni, naisi täites südameteni. Taevast levis mängus kaotava poole atmosfäär. Äkki kerkisid kui maa alt kõikjal punastes tuhvletes isikud, kes seintele ja puudele kleepisid ekstravagantseid afišse. Neis üteldi:

Seadus:

Katku manifestatsioonid on valjult keelatud. Igasugust eksimist selle seaduse vastu karistatakse raskesti.

Politseiprefekt.

Allkiri: *Auguste.*

Äkki nõudis rahvas Eléonore'i. Igal katusel igas toonis karjuti: „Elagu Eléonore! Hukk mikroobile!“

Siis hüüti:

„Vaktsiin! Vaktsiin! Vaktsiin! Vaktsiin!...“

Eléonore avas akna ja astus rõdule. Toetudes kahe käega võrele, hoides pääd püsti kaartide

ja klaasinstrumentide taustal, rind kõrge ja kõht sfääriline, oli ta tõeline jumalanna Minerva.

Tõusis ilmatu hõiskamine käte, suude, kõride, kopsude ja jalgade tööst. Järgnes vaikus, nii pikk kui Seine.

Siis hakkas Eléonore balkoni kõrgusest rääkima.

Eléonore'i kõne.

Kodanikud ja naiskodanikud!

Hetkel, mil lahkume Pariisist, et Põhja Nabale minna, võime oma püüete kokkuvõtet teha. Kõikjal on palju tööd tehtud seks, et surmavat jõudu võita. Kompetentsed organismid teevad imet. Väärtuslikke näpunäiteid on kogutud. Rahvuslike teadlaste eliidi kaudu on tehtud avastusi haiguse ülekandmise küsimuses. Laboratooriumid töötavad täie koormatusega üldsuse tervise nimel ja parimad ajud kombinivad esmajärgulise tähtsusega otsusi. Põhja Naba ootab meid. Varsti on katk, tänu jääle ja meie ametasutuste täiuslikkusele, vaid mälestuseks.

Kodanikud, hüüdkem kooris:

Elagu Põhja Naba!

Elagu Vabariik!

„Bravo! Bravo! Bravo! Bravo!“

Bravo! Bravo! Bravo! Bravo!

Bravo! Bravo!

Bravo!“ jne., jne...

Prantsuse laevastik sõitis piki Norrat, suundudes Cap Nordi. Risteldi hispaanlastega täidetud cargoode vahel, kolmeaeruliste roomlaste galeeride, džonkide, Malta gondlite, rannalaevalade, müriaadide kolmemastiliste pargaste suures külluses. Oli paate täis kafreid, purjekaid täis kroaate, tšehhe, slovake, alžiire, afganistaane, hiinlasi. Kollasest nahast jahid, Konstantinopoli felukid ujusid külge-külje vastu skandinaavlikult rohelistes vetes. Ladina suur purjekas, neljakordsed söekorstad, petrooleumi torud täitsid läbisegi põhjamaist horisonti. Vahel möödus mõni kahurita soomuslaev, lagi täidetud lauavirnadest, ähkides ja puhkides. Või jälle mõni Marseille'i tartaan, sardiin ninal ja lõhnava laugust. Kogu maakera kõigis veesõidukeis ujus Põhja Naba suunas.

Elu pardal oli karm ja kirglik. Armastan, et inimene puhuti on sunnitud olema kõikvõimsate olukordade vang. Täna hommikuni kukuvad siis merre moed, harjumused, kasvatuskorrad ja süsteemid, mille võrk inimkonnale kottmütsi pähe tõmbab. Äkki tunneb end iga olevus vanana ja paljana, nagu Aadam. Revolutsioon on võte, mis aju avab. Siis toimib inimene, jalad paljad ja teaduse puu tasku põhjas, otsusvõimega.

Lõpuks on luba elada oma tahtmist mööda. Oma riskil ja vastutusel ja loogiliselt tarvitab inimene vabalt Jumala ülmat andi vaba tahet.

Kogu laevastikus kuuldus läbi kabiinide seinete hoigeid, mis jõudsid päralt lõtvadena ja jõue-

tuina nagu oleks nad oma kondid tiseritöökodadesse jätnud. Lainete ja tuulte saatel tõusid mere neljast kaarest üles arvutud ohked, paisutades purjesid lõpmatuseni. Emad, oma katku haigestunud laste üle nuttes, noormehed, kes oma südame oleks välja rebinud oma armsamate agooniaid nähes, noored abielualised neitsid ja rasvunud matroonid, advokaadid ja kapralid, täisealised poissmehed ja imikud, kõik koos, väljendasid piki pardaid, kajuteid või sõudepinke, veepeinal mingit tohutut, keerukat kaebet, mille moodustasid palved, kajakad, mastikorvid ja südamekloppimised.

Eléonore jaotas „Castori“ kabiinis oma aega laboratooriumi tööde ja Valitsuse murede vahel. Toitluslik olukord oli kiiresti muutunud kriitiliseks. Moonakambris toiduainete virnad olid lõppenud; meestejõugu saatmine maale, et rannast röövkäiku korraldada, muutus saagituks. Võis leida veel vaid tühje külasid, surmvaikseid lautu, harimata põlde. Ei enam ühtki lambatalle, ühtki redist.

Varsti vallutas nälg ääretu mere. Terved kahemastilised kaotasid oma meeskonna. Purjekaid nähti surevat nälga lahtisel merel. Katk ja näljaaeg võidutsesid kõrvuti kõikidel parrastel. Kaugesõidu kaptenid sõid ära omad tressid. Tüürid muutusid peruks ja lained ei võtnud enam vastu laipu. Mitmed püügilaevad kadusid kõigega. Sardiinid ja makrellid streikisid. Vabatahtlike grupid, kes juhuslikult fjordidesse sõitsid, töid säält söödavate ainet

asemel männikoort. Tormilinnud olid ettevaatlikud ja vaalaskalu oli harva näha.

Aegamööda tulid laevade parrastel ilmsiks korralageduse stseenid. Leskede grupid hakkasid vastu arstide võimule. Perigurdiine süüdistati valeteadete levitamises. Meeskonnad ei tahtnud enam jätkata oma sõitu Põhja. Mõned Marseille'i laevad pöördusid ümber ning laevanina suunati Lõuna Nabale. Valitsusvõimude laevastik, alul eeskujulik, nakatus omakorda. Eléonore'i koheldi revolteerijate poolt libuna.

Ühel hommikul vallutas tuhandepäine rahvahulk, koosnev peamiselt naistest ja uulitsapoisest, „Castori“ kisaga: „Leiba või rauda!“ Valitsusele heideti ette ta konnataolist inertsust. Mõned suuresõnalised tüdrukud ähvardasid doktor Elie-Elie isiku kallal veriseid operatsioone teostada. Teised karjusid joomarite kombel: „Argpüksid, memmepojad, äh, äh!“ Kõige ilusamad nõudsid üldist maandumist Norras.

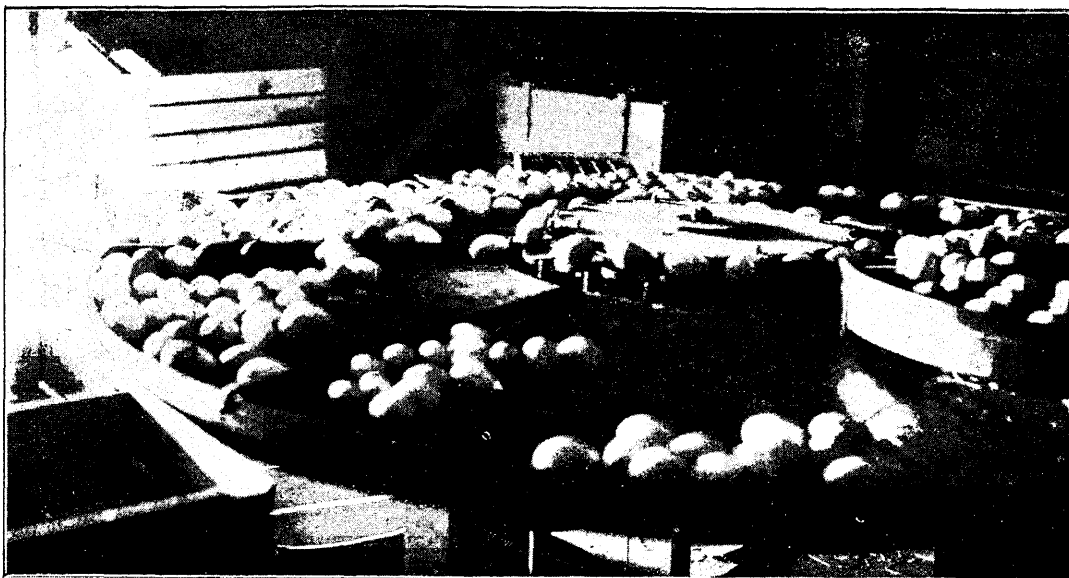
Olukorra tõsiduse ees lahkusid valitsusliikmed üks ühe järele ametist. Kiirkorras ühel mässupäeval kokku astunud viimne ministrite nõukogu tahtis üksmeelselt sõjaseisukorda maksmanna ja Elie-Elie ettepanekul otsustas ta laiali minna ja täit võimu Eléonore'ile usaldada.

Naisdiktaator otsustas jalamaid vallutada, maksku mis maksab, ükskõik millise Norra rannikul asetseva linna ning siin korjata kokku ekspeditsiooni haledad jäänused.

(Järgneb)

Eesti-Inglise näitetrupp esines 23. jaan. Tallinna Saksa teatris kolmevaatusliku komöödiaga „Thark“, Ants Lauteri lavastusel. Näitlejaks olid ühingu tegelased: (allreas vasakult) miss Kinghorn, prl. Oras, prl. M. Merjam, pr. Nelberg ja prl. Sisask; tagareas vasakult major B. G. Giffey, C. Rosen, konsul Kinghorn, ins. A. Linholm, van. leitn. K. Prees ja ins. Verus.

Eesti farvitajate Keskühisuse Eksportosakonna kanamunade sorteerimise masin

Kummalisim elu Pettetuletorn merede sügavuses

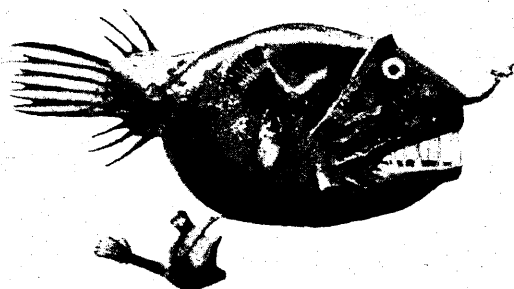
MAAILMAMERED varjavad endas väga kummalisi ja imesteldavaid kalade vorme. Veidraim ja kummalisim kalade hulgas on aga kahtlemata alles hiljuti Kariibi merest 2500 m sügavusest püütud väike emane *Borophryne Lucifer*. Koht, kust see kala leiti, asub Antillide saarestiku ja Kesk- ja Lõuna-Ameerika ranniku vahel.

Tolle kuratliku emase suurus on vaevalt 10 cm, seevastu isased on aga täielikud kääbused, kes on kasvanud kas emase kõhu alla või kuklasse ja keda toidab emane kui kääbusisast oma vereringvooluga. *Borophryne* elutseb suurimais meresügavusis, valgustades sääli valitsevat pimedust laternaga, mis „ripub“ ta nina küljes oleva konksu otsas ja meelitab ligi elusolendeid, kes langevad siis kuradikalale saagiks, ühtlasi aga ka ta mehele toiduks. Tema mees on täielik abielumees ja naise ori, kas ta seda tahab või mitte. Kohtamise hetkel suuris sügavusis — elusolevuste levimispiir sügavusse ulatub uusimate uurimuste järgi üldse kuni 7500 meetrini — on „naine“ ja „mees“ mõlemad ühe suurused, kuid need on tõenäoliselt miski erilised emalooma kehast eristuvad mahlad, mis muudavad varsti meespoole kääbuseks ja toimetavad meespoole elus silmapaistva muutuse. Meespool kasvab kokku oma abikaasaga kuni elulõpuni, ta „suu topitakse jäädavalt kinni“ ja siitpäele ta hakkab saama toitu emalooma kehast. Huvitav on veel mainida, et selle kala juures emane ei astu mitte ainult ühe isasega nii tihedasse koosellu, vaid et on olnud juhuiseid, kus selliseid kääbusisaseid on 3—4 ühe emasega

leitud kokkukasvanult. (Üks asus üle pää laterna lähedal, teised kaks olid kasvanud kinni ta kõhu alla.)

See looduseharuldus pole veel kuigi kaua tuntud, sellest kõneldi esmakordselt 1844. a., siis see juhus jäi mõistatuseks. Alles 1922. a. oli zooloogidel selle kohta juba rohkem selgust.

Inglise loodusteadlane Regan on kindlas arvamises, et selline kooselu ja tulukooslus on põhjustatud sigimise soodustamisest suurtes (2500 m) ookeanilistes sügavustes.

Kariibi merest 2500 m. sügavusest püütud kuratlik emakala *Borophryne Lucifer*. Pangem tähele konksu ta nina otsas, mille küljes fosforsäraga „latern“, ja kääbust — isakala all.

Hirm

Juhtum vabadussõja päevilt

16 aastat tagasi vabastas Eesti rahvavägi ka ajakirjaniku-kirjaniku J. S. Panius-Semmiste koduküla L.-Eestis. Oli ülimal määral ärev aeg, käis ju võitlus vaenlasega elu ja surma pääle. Sõduraga ei kartnud. Ta teadis, mis oli ta kohus ja ülesanne. Ta võis vaid võita või auga langeda. Teisiti oli tagala taludes ja külates liiri läheduses. Elanud üle õudseima, painajaliku terrori, kojujäänule oli tulevik tundmatu. Ta elas alati hirmuhüpnosis. Rahvaväe ka tähtsusetuim taganemine või ümberasetumine võis viia surmahirmu ohtu ümberkaudse maaelanikkonna, kelle hariduslik tase pääleegi polnud kõrge. Ainult sellega on seletatav alljärgnev tõeline juhtum noilt päevilt L.-Eestist, millest esmakordselt kuuleme Võru vana kultuurtegelase Semmiste sulest. Autor on nimelt täienamas oma memuaaride kogu ning „Hirm“ ongi lühendatud katkend ta „Sõja tagalast“. Selles paiguti hingab Oskar Lutsulikku vestlusvõimet.

JÄRVAMAA kaitsepataljoni sõdurid olid liikunud hõredates ridades, valge side varukal ja mütsil, läbi Kauksi, Kiisa ja Holvandi Rāpina-Ruusa -Partsi suunas ning jõudnud 1. veebruari 1919. a. õhtuks Võhandu jõe joonele, saades saagiks ka ühe punaväeosa lipu, päälkirjaga: „Pervõi Kineminski udarnõi otrjad“.

Noid valgepaelamehi liikus läbi külade natuke vaid nägemiseks — nii vähe neid oli. Ronisid lumes edasi kui mutid. Aga kui nad omast ainukestest kuulipildujast puistasid kuule, põgenes vaenlane karja kaupa üha kiiremini Peipsi suunas, virgalt Venemaa poole.

Inimesed nägid oma silmaga ja kuulsid oma kõrvaga, et „valged“ kõnelevad sulaselget eesti keelt ja tulevad ikka „säält Eesti poolt“. „Verevad“ porssisid võõrast „vinne kiilt“ ning põgenesid tagasi kurjale Venemaale.

Nädalapäevad sellele järgnes vaikus tagala külates. Inimesed julgesid jälle asuda loomitoitma ja ise korralikult sööma. Sõandati mõtelda tööle. Sünnitama ning suremagi hakati jälle kristlikult.

Ka minu koduküla maitses nüüd tagala vaikust ja rahu, pääle enamlaste hirmsaid rüüstamisi ja mõrvugi. Ning nüüd juhtus siin nii kummaline sündmus, millisele analoogilist küll kogu Vabadussõja kestel teises kohas vaevalt tunti, nii ime taoline, et ma küla ja tegelaste mimedki asetan väljamõeldutega, et mitte vahest kuidagi puudutada praegu veel elus olevaid tegelasi. See omapärane sündmus näitab ka ühtlasi, kui koledat hirmu sisendas rahvale punane terror.

Vana Kääbaste peremees ei tahtnud enamlaste võimu all isegi siit maailmast lahkuda. Teda ei oleks võidud viia rahulikult kalmistule, ei oleks juletud peesid pidada ega natuke maitsta omas vabrikus valmistatud „hansat“ ning unustada vähekesekski maailma hädad ja mured koolnu mälestuseks.

Alles siis, kui enamlased külast välja olid kihutatud, ta võttis kätte ning heitis hinge.

Otse parajal ajal. Sest juba tulid ärevad teated enamlaste uuest tagasipoolse nihkumisest Rāpina ja Petseri poolt.

Hirm ja häda sundis külarahvast tegutsema ühiselt: külad saatsid valvureid vaenlasepoolsetesse naaberküladesse, et varakult kuulda liginevast ohust. Siis taheti pageda hulgana, sest enamlaste kätte ei kavatsenud enam jääda keegi.

Põgenemiseks oligi kõik valmis: vili kottides, tapetud sead aidalagede all konksu otsas, riidepuntrad sängide all, tsaarid, kerenskid ja oberostid aga olid alati „tingelpungadega“ taskuis, hobused teravalt rautatud, reed korras. Oodati veel vaid õudset teadet, et siis asuda paguteele.

Seda sõnumit õnneks veel ei tulnud. Valgedki olid kusagile kadunud. Vahel vaid kuuldus Petseri poolt kahurpaukude kõminat.

Kääbaste suur peretuba ka kõmises — läbiseigi jutust: peielised olid koos. Juttu oli laialt punastest ja nende veretöist. Liialdatudki.

Siiski peied arenesid nagu peied kunagi: kõneldi kõvasti, söödi tublisti ning joodi veel kangemalt. Aga pühalikult ja vaikselt püsiti, kui kirikuvanem käed kokku pani, ametlikult kõhatas, manitseval pilgul laudkonda silmitses ja tõsiselt algas: „Sa annad esi rohkest käest meil ommi andid ülevalt.“

Kõik ühinesid temaga pühalikus laulus, mehed põrisevate passidega, naised peenikeste, haledate häältega, nagu see peies paslik.

Juba mõned rühkisid klaasigi kummutama, kui keegi üle läve heitnult tänitas:

„Inämbläse tulõva!“

Naised kilgatasid, endil veel koraalisõnad otsapidi suus. „Oi sa essäke!“ hüüti läbiseigi.

Mehedki aga kokkusid.

„Kas sa, raipenahk, ei võinud innemb tulla?“ kirusid ühed sõnumitoojat.

„Nigu neid näi, nii naksi õkva juuskma!“ vabandas sõnumitooja. „Ümbregi es läpe inämb kaia.“

„Joba näküse! Joba tulõva! Mis nüüd saa?“ kisasid naised.

Meestest mõned segaduses jooksid välja, ronisid aia otsa ning vahtisid Petseri suunas.

„Kedägi ei näkü viil!“ venitas siis mees aia otsast.

„Mõts om jo iin! Kui mõtsast vällä tulõva, nii ommagi siin!“ seletasid naised asjatundlikult.

„Sõs võtva kõiki nigu üskä!“

„Pakõ iist! Naise ka egäl puul iin tolgendamah!“ pahandasid mehed. „Saa-õi teist vallalõ ka sõahki mitte!“

„Toogõ hobõsõ vällä! Ruttu, Ruttu!“ kisendas keegi.

Rüsinäl tormati rehe-alla, kuhu olid peeliste hobused paigutatud. Mehed hakkasid kiirelt hobuseid regede ette rakendama. Naised sibasid käätsatades edasi-tagasi, lapsed ja suurrätikud süles.

See, välisministeeriumi informatsiooni büroole kuuluv foto — Eesti kaitseliitlased laskeharjutusel — näitab, kuidas oma ülesannet oskab näha haritud pildistaja. Tavaliselt meie ajakirjanduse fotoreporterid ja pildistajad käivad šablooni järel, näitamata kunstimeelt ja leidlikkust, andmata võttele joont, mis vaatajas kohe äratav huvi pildi vastu, paeludes ta tähelepanu.

„Kos mo söögikott?“ tänitas kriiskavalt üks paks eit, otsides endatoodud peiekotti seasingi ja leivapätsiga. Seda ei võinud ju jätta enamlastele saagiks.

Kampsuni väel, kasukas ripendamas käe otsas, jooksis pikk vanapoiss üle õue. Nähes juba kedagi kihutavat rehe-alt välja, hüppas tolle ree veerele ning käskis anda ruunale kuradile valu.

Kuid meeste sõit ei õnnestunud: hobune oli rakendatud suures habinas kahe ree ette — üks ais oli ühe, teine ais teise ree oma.

„Oh sa igävane!“ pahandas sõitja.

Õues aga kestis edasi-tagasi jooks. Mõned virgemad peielised kihutasid juba hobustel õuest välja oma kodu poole, et sääil viljakotid ja tapeitud sead reele veeretada ja naine-lapsed nende otsa hüpatada.

Kardeti: enamlaste tagasitulles tehakse puhas tapatöö.

„Pangõ koti' pääle!“ keegi karjus aida lävel. „Mis imi jätämi peremihe vara inämblaste kätte!“

Kel veel püsi, see hakkas aidast kotte välja veeretama. Naistest olid mõned nii tragid, et jooksid tuppa ning kahmasid süldikausid ja ribikondid. Sest mis päästetud, see päästetud.

Viimaks olid kotid regedel, naised-lapsed ka nende otsas — ja väravaist hakkas välja jupituma hobusterodu.

Noor Kääbaste peremees veel jagas kärke jäävale sulasele. Siis hüppas temagi koorma otsa.

Koerad haukudes karglesid koormate ümber, ka valmid põgenema.

„Jumala nimel siis edasi!“ lausus noor peremees kurvvalt, keerutas rooska, ja raske koorem veeres väravate poole.

Äkki vanale perenaisele, kes kükitas suure rukkikoti otsas, meenus koolnu.

„Jäänü jah!“ imestas noor peremees. „Tedä es olõ sukugi meeleh!“

Peremees peatas hobuse ning jooksis siis tuhatnelja toa poole, kahmas surnu sülle ja jooksis temaga õlal tagasi. Ta upitas surnu koorma otsa kottide vahele, sea kõrvale, kükitas ise ree veerele ning andis hobusele piitsa. Rutem eemale enamlastest.

Kisa, kära, vandumine, nutt, koerte haukumine, hobuste hirnumine pani metsad kajama hommikuses vaikuses ning kohutas needki põgenema, kes muidu ehk oleksid sõندانud jääda paigale.

Kui kõik põgenevad, kuidas ei pidanud page-ma sinagi? Mõtlematu väljendus mõjus nakatavalt ja masendavalt. Kui siis veel metsa tagant kuuldus kahuri kargatus, — mingi võim ei peatanud enam paanikas pagejaid.

Voor veeres järgmise küla poole maailmatu lohemaona, keereldes ja hüppeldes. Veel enne aga, kui selle ots jõudis naaberkülla, oli ka juba too jalul ning põgenes: ka selle küla „silm-kõrv“ oli kõigest varakult informeerinud oma küla.

Voor aina kasvas, venis kisades ja käratsedes. Lõppu polnud enam nähagi.

Jõudes juba Kalmetepalu veerele ja silmates eemalt P. kiriku torni, julgeneti ja peatuti. Lasti hobustel „haarata hõngu“ ja teha omad toimingud. Mehed ise ronisid koormailt maha. Kohendati neid, korraldati naiste-laste asemeid, vannuti vängelt enamlasti ja siunati kurjalt sellist maailmakorda, mil tuleb inimesilgi põgeneda nagu loomal. Ja kelle eest? Inimeste eest!

Hädaldamine oli alles täies hoos, kui märgati

JAAN VAHTRA

Illustratsioon „Hirmule“

voori eesotsas, et voori lõpul on tekkinud isesugune käratsemine ja jooksmine. Peatuti hetkeks, et siis samas kohe jälle regedele hüpata ja kihutada minema: arvati, enamlased on järele jõudnud!

„Pidäge, pidäge!“ karjuti aga tagant. „Pidäge!“

„Mis säääl sõs om?“

„Midägi inämb ei olõ!“ vastati.

„No mis sa sõs karjud?“
 „Kae, inämblast ei olõ küläh!“
 „A koh ta sõs om?“
 „Kae tuud ei tiiägi!“
 Meestel nagu löödi suu kinni.
 „A mes me sõs pakõmi?“ imestati viimaks.
 „Ma-i tiiä kah!“ vastati.
 „Eesti patarei ülem esi saatsõ mu teile perrä,“ seletas järelesõitnu. „Valgõ omma küläh.“
 Nii oli siis lugu! Siiski kaheldi veel: vahest, arvati, peetakse punaseid ekslikult eesti meesteks. Nähes, et järelesõitnu ajab kindlat juttu, põgenejaist kes tõmbus minema, kes kirus: „Oh sa silmitü Juudas! Kogo külä heidütäs pagema.“

„Oi peräpõrgut!“

Selline põgenemine tundus ju narrina, rumalana.

„A kurat, kos oll iks hirm!“ tähendas üks põgenejaist ning keeras hobuse ümber kodu poole. „Et taadõgi es julgu kaia!“

„Aga mes mi teeme kuuljaga?“ küsis nüüd Kääbaste peremees. Alles nüüd läbeti ka näha ja kuulda, et vooris on viibinud ka surnu.

Noh, mis muud kui — põgenikud võtsid hansapudeli ning tundsids endid jälle matuselisenena.

Siis haruldane matuserong hakkas veerema surnuaia poole: ees noor Kääbaste suure kottidekoormaga, mille otsas vana Kääbaste ja siga, ree veerel kükitamas noorperemees ja perenaine, surnu taga samasugused kottide-, sigade-, nais- ja lastekoormad.

Neid võttis vastu haledahäälne kirikukell, mis aga kuuldus kõigile imehõiskava ja rõõmutsevana.

Alevikust osteti ilus kirst ja maeti maha vana Kääbaste peremees suure rahvahulga osavõtul kristlikult.

Juhtus sõjapäevil säärane lugu Võrumaal.

J. S. Panius-Semmiste
 (Memuaaride kogust „Sõja tagalas.“)

Toimetusele saadetud kirjandus

Eesti arhitektide almanak, 1934. Toimet. Edgar Kuusik, Konstantin Bõlau ja Alar Kotli. 128 lk. suures albumi kaustas, 232 illustratsiooniga tekstis. Hind kr. 6.—

Hugo Peets: Karl Buddeus (1785—1864), Tallinn, 1934. Monograafia. Ülevaade loomingust ja reproduktsioone kriitpaberil. Hind kr. 2,75.

Looming, 1934, nr. 1—10. Tegev toim. Johannes Semper.
Romaan, ajakiri, nr. 1—24. 1934. Hind kr. 6.— Toimet. Johannes Lauk.

ERK nr. 11/12. Üld-, majandus- ja kultuurpoliitiline ajakiri. Tegev toimetaja: Edg. Kant.

Teater, lavakunsti ja -kirjanduse kuukiri. Päätoimet. Paul Olak. Toimetus: A. Adson, O. Aloe, Ed. Hubel, H. Kompus, V. Mettus, Fr. Põldroos. Tegev toimetaja: Ed. Reining.

Eduard Kook: Päikesesse! Kimp luulet 1930—1934. Autori kirjastus Tartus, 1934. Lk. 40. Hind 75 senti.

Новь. Шестой сборник ко дню русской культуры 1934. Таллин.

Konjunktuur, kuukiri. Monthly Review of the Institute of Economic Research. Konjunktuurinstituudi väljaannete toimetaja: A. Tooms.

Majandusteated, nädalkiri. Konjunktuurinstituudi väljaanne. Toimetaja: A. Tooms.

Sõdur, sõjaasjanduse ajakiri. Teg. toim. major J. Kõrge.

Välis-Eesti almanak nr. 6., 1934. Teg. toim. Ed. Riisman.

Meie tee, Ameerika eestlaste ajakiri, nr. 12 (38), det. 1934. Kuukiri. New Yorgi Eesti Haridusseltsi Kirjanduskunsti osak. väljaanne.

Elukevad, noorte ajakiri. Ilmub 6 korda aastas. Toim. E. Kilimit.

EOS, sügis-talv 1934/1935, Gustav Adolfi gümn. õppurikiri. Toimetus: Helmut Bötcher, Sulo Kaart, Robert Rebas.

Octavus
Roy Cohen

KALASILMAD

Kolmanda rahvuspanga üks ustavamaid kassahoidjaid Clifford Wallace, kokkuleppel oma pruudi, Sanford Jones & Co ametniku miss Robinsoniga kõrvaldab panga kassast 100 000 dollarit ning paneb selle raha tüdruku nahktaskusse, kui too talle esitab väljamaksuks väikse tšeki. Kõik on täpselt kaalutud ja järele mõeldud: aasta pärast võivad nad loobuda tööst ning abielluda, sest võimatu oleks neid kahtlustada. Phyllis läheb ruttu oma töökohale ja säält vabanedes viib raha oma surnud õe teraslaekasse. Töö lõppedes pangas Cliff teatab direktorile puudujäägist kassas.

„Jah, isegi, kui ukсед oleks lahti, vaevalt keegi saaks võtta raha nii, et mina ei märkaks.“
„Ja teie ütlete, et ka teie pole võtnud.“

„Muidugi.“

Robert Warren näis olevat natuke ärritatud. „Te näite olevat veel pagana rahulik selle juures.“

„Ma ei usu, et sellisel ajal oleks mul aeg kaotada rahulikku meelt.“

Robert Warren tõusis üles.

„Tulge minuga kaasa, noormees. Me sulgeme panga ukсед ning loeme kõik raha üle kassades. Säält peab olema mingi eksitus.“

„Ma kindlasti loodan seda, sir.“

Hoolikas järelelugemine tõestas, et polnud mingit eksitust. Sadatuhat dollarit oli panga päevase tegevuse ajal ära kadunud. Kolm maksuasistenti olid närvilised ja ärritatud. Pääkassapidaja, väike närviline mees, jooksis nagu pesast väljaehmatatud kana mööda pangaruume. Panga eradetektiiv, tuse, vähese kujutusvõimega mees, vahtis arusaamatult siia-sinna, nagu tundes, et järsku terve maailma raskus on lasunud tema õlgadele. „See on võimatu, et selline asi võis juhtuda,“ mõtles ta endamisi.

Nii mõtlesid ka kõik teised panga ametnikud. Veel mitu korda koos abilistega võttis Clifford Wallace arved kokku. Kella seitsmeks oli selge, et seda raha enam ei ole. Siis läksid president, pääkassapidaja ja Wallace Warren'i kabinetti. President ja kassapidaja suitsetasid. Cliff lükkas tagasi talle pakutud sigari.

„Ma üldse ei suitseta, nagu teate.“

„Raha on kadunud,“ ütles president, „ja me peame midagi võtma ette.“ Ta pöördus Wallace'i poole. „Küsimus on aga, mida.“

„Nõuetav asi on arreteerida mind, mr. Warren.“

„Muidugi nõuetav.“

„Kuid, mr. Warren —“ seda ütles väike närviline kassapidaja — „te ometi ei usu, et Cliff varastas selle raha?“

„Kindlasti mitte, mr. Jenkins. Ja ma ei lase ka arreteerida mr. Wallace'it.“

Üle Clifford Wallace'i näo libises võidurõõmu helk, millele järgnes tavaline kivine ilme.

„Siin pole teie soov tähtis, Wallace. Kui ma usuksin, et olete süüdi, ei kõhkleks ma hetkekski. Isegi, kui oleksite mu vend. Kuid see on võimatu. Olete olnud hooletu, tingimata; ma pole ka selles täiesti kindel. Minu isiklik arvamine on, et raha pole kadunud pangast. Kas ta pole üldsi olnud siin, või see on veel praegu siin.“

„Jah, sir.“ Cliff oli külm ja kuulatas tähelepanelikult.

„Ma lasen valvata kõiki ametnikke. Homme tulevad siia kindlustusseltsi detektiivid ja ka pankade kaitseühingu esitajad saavad olema siin. Olen kindel, et siin on mingi teissugune eksitus ja selgub juba homme.“

Ja te ei jäta mind valve alla isegi tänaseks ööks?“

„Ei.“

„Vabandage mind, sir, kuid usun, et teete vea. Teid hakatakse arvustama.“

„Nad võivad arvustada ja käigu põrgu.“

Wallace läks tagasi oma ruumi ning korraldas kõik järgmise päeva tööks nagu tavaliselt. Väljudes pangast otsiti ta läbi. Alles väljas ta õlad läksid tahtmatult tahapoole. Ta teadis, et on võitnud. Tema roima suur lihtsus oli põhjustanud selle edu.

Ta teadis, et ei tohtinud nüüd muuta oma eluviise. Sõis ühes kohvikus ning helistas Phyllis Robinsonile.

„Võin ma tulla teie poole täna õhtul?“ Nad kohtusid neli-viis korda nädalas ja olid salaja kihlatud.

„Jah.“

Cliff viis õhtul oma autol Phyllise välja sõidule. Nad ei kõnelenud midagi enne, kui olid jõudnud linnast välja, kus keegi ei võinud neid kuulata. Nad sõitsid ühest kõrgustikust üles. Tee läks läbi väikese metsa. Pää kohal säras täiskuu. Mees rooli taga ootas, kuni neiu küsis:

„Te olete vaba, Cliff?“

„Tingimata.“ Mees oli näitleja. See oli liig hää juhus, et seda lasta mööda. Ta tahtis enda tugevusega mõjutada neiu tundeid. Phyllis raputas pääd. Ta armastas meest, kuigi teadis selle nõrkusi.

„Kas nad ei kahtlustanud?“

„Muidugi mitte. Nad ei võinud. Läksin vanamehe juure ja rääkisin, et raha on kadunud. Ma ei kaitsenud end sugugi. Ja ta ei arreteerinud mind. Ainuke hädaoht kogu kavas on seega möödas, Phyllis. Meie võime olla julged.“

„Ja mina kardan.“

„Muidugi. See on loomulik.“

Phyllis jutustas, kuidas ta oli raha toime-
tanud õigesse kohta.

„Ma tean,“ ütles ta lõpuks, „et see pole õige, kuid me vajame ju raha. Meile tähendab see enam kui ühele pangale. Kui aga me sisse ei kuku.“

„Seda ei ole.“ Mehe kitsas nägu oli külm. Ta vaidles nagu tahaks veenda end. „Asja edu oleneb päämiselt plaanist. Detektiiv võib teha tuhat viga, kuid tehes ühegi asja õieti, on mees tal käes. Roimar ei tohi teha ühtki viga. On arusaadav?“

„Jah.“ Ja siis tekkis tüdruku näole naiselik ilme. „Cliff kallid, te olete nii karmid!“

See meeldis mehele. Ta tahtis olla selline, harrastades filosoofiat.

„Tunded ei tee mehele hääd, Phyllis. Minu karmus tõi meile varanduse. Mul pole südame-
tunnistust. Seda pole üldse edukal mehel. Südame-
tunnistus on, hirm saada kinni nabitud. Me kõik oleme seesmiselt ebamoraalsed. Ürginime-
sel ei olnud varastamine häbiks. Ta võttis kõik, mida suutis võtta kaasa. Tõde ja vale on seaduste, kunstliku kultuuri looming. Sees-
miselt on nad võõrad meile. Ainult seaduse järele olen ma roimar.“

„Te kõnelete väga veenvalt, kallid, kuid usun, et olen teatud kasvatusel ohver. Olete küll võitnud mu, kuid usun, et tänasest päele ei suuda te võita mu südame-
tunnistust.“

„Te kardate?“

„Jah, ma kardan.“

„Siis olete haige. Meie oleme väljaspool hädapõhku. Minu kava on täielik, ei saa midagi juhtuda. Aasta jooksul abiellume. Aasta hiljem asun mõnele teisele kohale. Ja siis, siis hakkame kasutama raha, mille saime täna. Oleme pääsnud.“

„Seaduste eest küll. Kuid mitte iseendi käest.“

„Vihjate jälle südame-
tunnistusele?“

„Jah.“

„Ah, mina ei tunnista mingisugust südame-
tunnistust. Olen praktiline inimene. Maailmas loeb vaid see, mis on käes, ükskõik, kuidas ta on saadud.“

Kell oli üksteist, kui nad jõudsid Phyllise kodu juure. Sel ööl Phyllis ei maganud silma-
täitki. Cliff oli haruldase rahulik uni. Kaks aastat oli ta septsenud seda asja. Ta oli täp-
selt uurinud mehi: president Warrenit, pääkassa-
pidajat ja mõlemaid direktoreid. Ta teadis see-
pärast ette, et see kõik nii läheb, nagu see oli läinud. Teadis ka, et teda valvatakse kuu, kaks, kolm. Siis heidetakse asi kõrvale kui selgita-
matu lugu. Muuseas ei tahtnud pank ka skan-
daali.

Ta jõudis järgmisel hommikul panka täp-
selt õigel ajal, mitte üks minut enne ega hiljem. Ta jagas abilistele vajalikud rahasummad. Siis läks ta kutse päale presidendi kabinetti. Sisse astudes ta tundis juba kolmes võõras härras de-
tektiive. President tutvustas neid. Need olid: Peter Jamilson, kindlustusseltsi poolt, Carl Bur-

ton — pankade kaitseühingu poolt. Ka kolmas mees, James Hanvey, oli viimase ühingu poolt.

Cliffile meenus midagi, kui kuulis seda nime. Ta oli kuulnud sellest, see pidi olema haruldas-
te võimetega detektiiv. Kuid ta oli kujutanud James Hanveyd pikakasvulisena, terava näoga ja sügavate silmadega mehena. See mees aga...

Käsi, mille detektiiv talle ulatas, oli lai ja pehme, mees ise äärmiselt ükskõikne. Suur oli ta küll; kuid ta õlad olid ümmarikud ja kuub istus väga halvasti. Paksu punase kaela otsas oli pää — suur, rasvane, ilmetu. Kolmekordne lõug, lahtiste huultega suu. Ja silmad...

Need silmad kõitsid Wallace'it, mitte see-
pärast, et nad olid haruldased, vaid et ta ei suut-
nud end uskuma panna tõika, et sellised silmad üldse midagi võivad näha. Need olid laiad sil-
mad, ja ümmargused nagu lapsel. Värvilt nad olid päris hallid, nagu kalal. Nad peatusid Wal-
lace'il kui nende käed kohtusid, ja siis vajusid laud kokku ning avanesid jälle sama vabalt. See oli nagu film. See oli rohkem silmade mäng kui pilgutamine. Cliff oli kindel, et see mees, vaatamata oma kuulsusele, ei suuda teha midagi.

Jamilson oli tema arvates ehtne detektiiv, lii-
kuv, energiline, praktiline. Ta oli säälsõbra osas, kuna ühingu oli vaja tõestada tema süütust. Ka Burton oli täielik detektiiv. Pikk ja lai ning sügavate, uurivate silmadega. Ta oli küll süü-
distaja, kuid Cliff ei kartnud teda. Ta oli sel-
leks liig normaalne, et mõjutada teda. Kuid Hanvey oma tasa vilkuvate kalasilmadega oli eksitav kuju. Cliffile ta ei meeldinud.

„Loll lugu,“ ütles Hanvey, „sadatuhat aurab äkki ära.“

Cliff leidis, et ta ei oska õiget kirjakeel-
tki.

„Kas teil pole ka aimu, kuidas ta võis ka-
duda?“ küsis Hanvey.

„Ei.“

„Nii umbes kas ehk mõni käsi libises akna-
august sisse ja näpsas ära, mis?“

Päh! See mees oli päris idiot.

„Kindlasti mitte.“

„Siis tuleb uskuda, et mõni seespool olijaist tegi seda. Eks ole?“

„Seda peab arvama.“

„Nii siis, nii siis on asi.“ Hanvey võttis oma kuld hambaorgi, mida silmitses põhjalikult. „Vä-
ga loll lugu, kuidas kohe kaob ära niimoodi. Hull lugu. Eks ole, Jamilson?“

„Tõepoolest,“ vastas küsitav. Kuid Cliffile näis, et teised kaks ei hoolinud palju Hanvey sõnust.

Tõesti oli võimatu, et Hanvey oli peen mõis-
tus. Ja veel —

Hanvey kummardas sügavalt. „See on kõik, mr. Wallace, mis mina vajasin teilt.“

Kõik? See polnud midagi, veel vähem kui midagi. Paar mõttetut küsimust, mõttetut vas-
tust. Loll mõte, et keegi võis näpata sadatuhat dollarit tema silme ees. Ja Jim Hanveyd loeti kuulsaks detektiiviks. (Järgneb.)

Oine leid

*Selle katse autor on sünd. a. 1903
Avanduse vallas Virumaal. Lõpetanud
Rahvere Eesti tütarlaste gümnaasiumi ja
1928. a. Tartu ülikooli germaani filoloogia.
Olnud saksa k. õpetajaks keskkoolest.*

TASA vilistades ruttas Paul Varne üle kesk-
õise Toome. Õppenõukogu koosolek oli veninud
täna ülemäära pikale.

Oli jahe-udune oktoobriöö, Toomemägi ei vee-
delnud enam kedagi jalutusiks ning pingisüle-
lusiks. Tundus koguni natuke jubedana nüüd lii-
kuda siin hilisööl. Noored tüdrukud vähemalt te-
gid pigemini ringi, kui et läksid veel sel ajal
lehtist kahisevaid Toome alleid mööda. Ainult
kahtlane element armastas öötühje videvaid puu-
varje.

Seepärast läbis Paul Varnet pisut ebamugav
tunne, kui ta talvitava väikese kioski pingil sil-
mas pikutava inimekogu. Vaistlikult mahendas ta
oma samme, soovides segamatult mööduda.

Kuid pikutav kogu ei liigatanudki.

Paul Varne oli juba mõne sammu temast
eemaldunud, kui ta järsku pöördus ümber, aetud
kergest uudishimust.

Hiilides sumbutatud sammel lähemale kum-
mardus ta lukustatud hingamisega ettepoole —
ennäe, see oli ju noor tütarlaps, kes siin sügis-
õise paani kaisus puhkas. Mis oli selle siia
toonud?

Varne oli mõnd aega seisukorras, mis tegi
ta neutraalseks kõikide tüdrukute vastu pääle
ühe — ta oli armunud. Seepärast nägi ta õises
lebasas kõigepäält inimest.

Saapad, pikk mantel, tume pää — midagi nii
tuttavat, lähedalt puudutatavat aimus mantlikraes-
se peidetud naisel.

Varne kohmetus hetkelise mõtte torkel ning
haaras ägedalt oma taskulaternat kätte. Väike
näpusurve ning — valgustatud mantlikrae vis-
kus kokkunenud eemale. Samal hetkel taganes
mees nagu rabatud.

Laternasilm lõikas langetatud käest valgus-
riba teravale hämmeldunud tütarlapsekoonule,
läbi õhukese süvimanntli joonestuvaile põlvile.

Tütarlapski näis valgustaja ära tundvat.
Kuid see äratundmine pidi teda vaistlikult sun-
dima kiirele põgenemisele, sest lüües mantlikrae
ägeda käetõstega kaela ümber, tõusis ta väärah-
taval sammul, pää suunatud vasemale alleekäi-
gule.

Paul Varne aga jõudis põgenejale ette. Ainsa
hüpsammuga oli ta tütarlapse juures ning ta
käsi tõukas ta peaaegu valusa õlahoobiga uuesti
istmele.

„Sina,“ ütles ta vaid. Kuid see üks tähnelik
näis ruumitavat mitu erilist tundevarjundit: äge-
dalt päriva imestuse, pikaperioodilise sünge ette-
heite ning harda kauavõrsunud armastuse.

Tütarlaps näis mõistvat seda ühesõnalist mit-
mepalgelist kõnet. Nagu end kaitstes ta püüdis

veel rohkem pugeda oma mantlisse, arg tabatud
süüdlane kohtuniku karindava pilgu ees.

Mees hoidis ikka veel oma kätt natuke lapse-
likult nurklikul õlal, nagu kardaks ta, et tüd-
rukule võiksid kasvada tiivad.

Segane tunnetemäss voogas uimastavalt ta
hinges. Kogu möödunud kevadtalve oli ta ihal-
danud seda tüdrukut, kes ta soojade ja hellita-
vate pilkude all näis omagi südame lahti õrnuvat
nagu lill oma õie, mesilane tiivakesed mahehuul-
sele päikesele.

Veidi metsik, vaeslihtsas rõivas, tumedad
mustlastukad tõmmu näo ümber, mille kaks suurt
terassinikat silma trotsisid mingi valusa uhku-
sega, — nii lippas tütarlaps ülikooli koridores
ja suundus kord ühte, kord teise auditoriumi.

Varne loengule tuli ta vaid korda kaks, siis
enam mitte.

Noorele dotsendile tundus pisut imelikuna lu-
geda kuiva teadust tütarlapsele, kes kuulas lap-
selikult mahedate palgetega, suu poolteadlikult
armujanune.

Loengu lõppedes vaatas noor dotsent naera-
tades trotsivasse terassilma, naeratas veel
teinekordki, kui nägi mustlastukki ja terassilmi
koridoris — ja läks raamatute, sõprade ja tar-
kade naiste juure.

Kuid siis märkas ta järsku ühel päeval, et
teadustöö leheküljelt, mille kallal ta parajasti
töötas, vaatasid trotsivad terassilmad.

Sõprade järele polnud enam kuigi suurt tar-
vidust, tarkade naiste sõnad tundusid ülbustena.
Noor dotsent ja metsik üliõpilasneiu olid ar-
munud.

Julges aga Paul Varne katset teha lähene-
miseks, peitus tütarlaps ligipääsmatuse klaasi
— külmalt ja võõralt mõõtsid sinikad silmad
noore dotsendi mehiskaunist armuleebet nagu.

Kuid kui hellalt oskasid nad muidu näha igat
joont Paul Varne näol, nagu oleks see mõni ida-
maine üliväärne arabesk.

Suvekuud lahutasid mõlemad.

Sügisel algas aga see uuesti. Varne oli oma
öö- ja päevarahu kaotanud vahelduva „ei“ ja
„jah“ puhul.

Ning nüüd istus ta selle tütarlapse kõrval
ja esimene sõna, mis ta oli leidnud, oli lühike
„sina“, nagu oleks nad pikkade sõbralikkude kõ-
nede kaudu jõudnud sellele kodusele tähene-
likule.

Möödunud kuude kestvad igatsused sööstisid
tasse metsiku kirega, endaunustuses ta haara-
nuks tütarlapse nagu nälgane lõvi kauaoodatud
saagi. Kuid end oheldes küsis ta karmilt, kum-
mardudes tüdruku ärapööratud näole:

„Mis teed sa siin?“

Tume juuksekiud puudutas ta otsmikku nagu
lahtihargunud niit siidisest ämblikuvõrgust, ainult
väikese vahemaa piiril hingas noor kauakeeldu-
nud suu.

„Jätke,“ hoigas küsitud piinatult, ning siis tük-

Jahtklubi ballilt

Proua Päev, prl. Suurmann, pr. Asu, pr. Keermann, pr. Teiss, pr. Tofer.

All (laudkonnas): R. Möllerson (keskel), hr. Puhk, pr. Grünberg, Joh. V. Grünberg j. t.

suva vaikuse järele: „Mul ei ole kodu... ma ei saa üüri maksa...“

Varne võpatus.

„Kodu?“ kordas ta ning jätkas kibestunud häälel: „Sa ei taha ju kodu.“ Ning tüdrukule veel rohkem lähenedes, peaaegu huultega puudutades ta nägu, nõudis ta tungivalt: „Ütle, miks keeldud mulle? Tean, et armastad mind.“

Vaikus.

„Või eksin ma, sa armastad kedagi teist?“

Ängistatud „ei“ kõlas mehe kõrvu.

Kuid halastamatult jätkab see oma tunglemist. Täna õösi peab mõistatus lahenema. Ükski hind ei näi Varnele selleks liiga suur.

Toom on vaikne, puude vahele on paisatud tuhmikaid taevalappe, paari mööduja sammud liigutavad salakas kohinaks langenud lehti.

Paul Varne on unustanud sügisöö rõskelt mähkuvad linad, ihaletud tüdruku lähedus on ta meeled nagu ääsil kirkaks peksnud — palavalt tuikavad käed surub ta tüdruku lapselikult nurklikele õlule ning küsitleb.

Vastupanuta nagu tuum murtud pähklikoores seisab viimaks ülestunnistus ta käes.

Nagu sunniks ta tööle oma mõtted-unustanud pää, tõstab tütarlaps pimeduses õisheledalt vilkuvad käed oimudele ning lausub süngestunud häälel:

„Olen liiga halb teile... Isa oli joomar, istus vanglas...“ End püüdes vabastada hoidvaist kätest: „Jätke mind!“ — Siis alistunult jätkates: „Õel — oli laps... Olen vaene... Kuulsat teadusnaistki minust vist ei saa —“

Väsinult langeb terav lõuake mantlisiilule. Varne näeb, kuidas suletud silmad püüavad asjatult kinni hoida murtud jääkatte alt nõrguvaid piisku.

„Nii,“ ütleb mees, ütleb seda rõõmsal ja õnnelikul häälel, nagu oleks ta süngest koopast jõudnud järsku heledale päikesepaistele.

„Läki koju,“ lausub ta siis vaikselt ning tõstab nutva tütarlapse poolsüleleval haardel pingilt.

Emma Liiv.

JUMALIKUD SAARED VAIKSES Ookeanis

KES on kordki viibinud võõrsil, seda peatselt haarah mustlaslik rändamiskirg. Nii ka pikatoimse ja raskesti end kergitava eestlasega: pääsnud kuidagi piiride taha, ta muudkui liikleb maalt maale ja rannast randa. Pole tänapäeval enam maailmas palju nurgakest-paigakest, kus poleks eestlane käinud. Nagu on ka vähe maailmas neid ülikoole, kus üks või teine eestlane poleks õppinud.

On neidki eestlasi, kes rännanud ringi ning endamisi filosoferinud on põgenenud lõpuks Tiibeti kaljude valdn Buddha kloostriisse. Teised, nagu insener Seen, Urvaste Malle talu perepoeg, asus robinsoniks Lääne-India saarestikku, Põhja- ja Lõuna-Ameerika vahele. Mitmed on käinud kauneil Cálapagose saaril, mis asetsevad 4000 miili kaugusel Chili rannast Vaikses ookeanis. Sinna hii-gelkilkonnade saartele, soovitas mag. geogr. J. Lukats eestlastel organiseeritult välja rännatagi ning luua sää-l saartesumaa.

Aga ka tõelise maise paradiisi on eestlane otsinud üles: jahutades oma rändamiskirge on ta sõitnud Havaii saar-tele ning edasi lõunakaares, jättes läände Austraalia, õn-nistatud maale, mis on alati tõmmanud enesele valge rassi tähelepanu sellest saadik, mil avastati Tahiti ning ilmus Försteri reisukiri *Teekond ümber maailma*.

Tahiti ehk Otaiiti saarestik avastati juba 18. sajandi alul. Ent maailm kuulis temast esmakordselt alles kuulsa maadeuurija Cook'i ja ta kaaslase Försteri kaudu, kes viibisid saarestikus sajandi 70-dail aastail. See oli ajastul, mil kirjutas prantslane Rousseau, kes soovitas inimkonnale puistata maha oma tsivilisatsiooni saast ning siirduda tagasi loodusse. Försteri kiri juhtis nüüd pil-gud Tahitiile, kus loodus ja elu neitsilik.

Kahjuks aga tungisid Tahitiile kõigepäält Euroopa need elemendid, kes saarterahva rikkumatut, tervet ja loo-mulikku elu kasutasid oma madalate instinktide rahulda-miseks ning paradiisi põrguks muutmiseks. Merimehed ja seiklejad viisid Tahitiile alkoholi ja kohutavad haigu-sed. Hävitati päriselaniku moraal.

Targemini ei toimunud ka a. 1797 Londoni misjonäride seltsi poolt erilisel laeval kohale saadetud vaimulikud, kes end kohe segasid saare valitsemisasjadesse, püüdes mõju-tada tahitiilaste kuningat Otu Pomare't. Ta vihastas ning kihutas misjonärid maalt välja. Loa jäämiseks sai vaid misjonär Nott, kes korraldas saarel konstitutsionaalse riigikorra ning moodustas koguni mingi parlamendi taolise rahvaesindusliku koja. Saarele ilmusid nüüd juba kau-bitsejad, luues istandusi ning tehes hääd äri. Ja saabus saartele veel igasugust muudki rahvast.

Ometi kultuursed valged ei suutnud oma ahnuses ja apluses jumalikke saari lõpulikult rüvetada ning hävitada. Tahiti meri jäi endiselt sügav-siniseks, mäed siin oma-päraselt kauniteks, palmid kahisema tolmata, puhtaimas õhus. Ometi elanikkond — südames terveks. Oivaline klii-ma aitas peletada haigusi. Tänapäeval on oma vulkaanilise päritoluga Tahiti määratu suures Vaikse ookeani vetela-gendikus magneediks, mis tõmbab huvireisijaid kokku kogu maailmast, eestkätt muidugi aineliselt kindlustatu-maid, sest teekond näiteks Euroopast kohale on pikk ja kallis.

Aga siia maksab sõita. Sest kusagil mujal pole sellist luulelist loodust, kui Tahitiil. Ega ole kehaehituselt kau-

Ah, minna korraks sinna

*Giocomo Lauri. — Volpi
on täna meie film.
Ta mängib kurba tonti,
teil aga naerul silm.*

*Veneetsia teid võlub
ja päike lõunamaa.
Näib Eesti nagu õlu,
kuid Room kui veinisaar.*

*Ah, minna korraks sinna,
kus alati on soe,
kus kaotand iga hinna
on kasukate koed!*

LINDA KÜNNAPAS

nimat rahvast kui tahitiilane.

Aasta otsa valitseb saartel paras soojus: see ei lan-ge kunagi alla 15 ega ületa 27 pügalat. Ilm on haruldaset, päikesepasteline ja terve, kliima ühtlane. Alati puhuvad passaat-tuuled toovad endiga saartele kosutavat värskust, mägede orgudes vulisevad allikpuhtad veed. Arvame juure saarte rikkaliku ja huvitava taimestiku võimsate kookus-palmidega, suhkrupillirooga, banaanidega, leivapuudega, mis annavad vaevata ülalpidamist rahvale, siis võib õigu-sega ütelda: Tahiti on maapäälne paradiis, oivaline saar-teriik...

OTSAGA VALGES ALŽIIRIS

SÄÄL elab nüüd kirjanik Karl Ast-Rumor. Koloniaal-kaupmehena. Nagu teatas kodumaale avalikus kirjas konsul dr. Peets. Tellib Eestist võid, kalakonserve jne. ning kaubitseb — see meie endine poliitikategelane. Ja sää-l on Pärnu mees Lüdig. Arhitekt. Elab hästi, ehi-tades moodseid maju, sest Alžiir ehituskunstilt olevat ajaga sammu pidav.

Ja siis siirdus sinna A. Jurich. Tallinna fotograaf ja pastellide maalija. Leidis töödele tellijaid ja elatas end üsna korralikult maalingutest. Valmistas 23 portreed väikse tasu eest, nii à 200 franki (55 kr.). Ning õpetas üht kohalikku fotograafi, teenides nädalas 1000 franki. Välis-maalasena ta oma fotoäri avamiseks luba ei saanud. Muide, nagu tõendab hr. Jurich, on fotoasjandus Alžiiris alles nõrk ja arenemata.

Alžiiri kunsti mõjutab Prantsusmaa. Prantslased korraldavad siin kogu aeg rändnäitusi. Detsembris aga toimus ka Aafrika oma kunstnike näitus, millest võttis osa 90 kunstnikku 286 tööga. Nagu igale, nii ka sellele kunstinäitusele sissepääs oli tasuta. Sest kunstinäitusel on siin eeskätt ostu-müügi tehingute ilmeline ülesanne. Siit võib osta maalinguid meie rahas kuni sajatuhande sen-di eest. Näitusi korraldatakse kas suurtes kauplusteruu-mides, mis samal ajal reklaamiks ka kauplusele, või auto-garaažis, keskel reklaamitud auto.

J. Pudersell
Tartu tööstur ja seltskonnategelane

I. Paris
Tartu tööstur ja seltskonnategelane

Elu on Alžiiris väga huvitav kirevalt riietatud pärismaalaste keskel, kes, muide, on laisad ning seetõttu ka väga vaesed, magades oma linnajagudes sageli tänaval, kus neid aga keegi ei tülita. Igas majas on vähemalt üks kõrts. Neis käiakse istumas, vestlemas, ärilisi tehinguid ajamas. Kodus palju keegi võõrast nii kergesti vastu ei võta. Juuakse väike klaas veini või samas keedetavat pigimusta; kanget araabia kohvi.

Aga Alžiiris elutseb veel teisigi eestlasi. Mõned on häääl järjel. Üks on autogaraaži juhatajaks, teine ajakirjanikuks ühe kohaliku ajalehe juures. Kolmas eestlane oli hiljuti hotelli valitsejaks. Nemad saavad läbi. Teised eestlased vegeteerivad, elades väealiselt, kuna araablaste kui odava tööjõuga on raske võistelda, ütleb praegu kodumaal viibiv hr. Jurich. Tuleb osata prantsuse keelt, peab tundma mingit ametit ja — peab olema alul hästi raha kaasas. Mina tulen läbi.

Kliima on tore. Talv ning sünges sügis puudub. Linn oma 350 000 elanikuga asetseb kauni Vahemere kaldal...

Kass

Kui märtsipäiksest heledaks löi taevas —
kirk kassin süttis nagu kuivand tael.
Händ igatsevalt võnkus nagu vael,
kui öösel kuule oma valu kaebas.

Ja kari kasse, hullund, jõõrast raevas,
kui kolistasid kuurin, keldrilael, —
siis enam mäitset polnud hiireprael:
kass hoopis kadus kodust hunnitumas vaevas.

Taas ühel kahutuval õhtul kargel
ta koju hillis taltund sammel argel
ja ahjunurgast sai ta puhkepaik.

Karv takerdud ja pää kui pall tal paistes,
pilk öelnuks kui: kõik paha peitub naistes!

A. ARKO

Kaubandus-tööstus

OLITÖÖSTUSE ALAL Eestis suuremad oma organisatsioonilt ja töökvantumilt on põlevkiviõli tööstused.

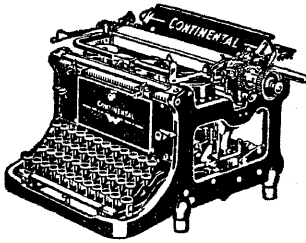
Kuid pääle kiviõli tööstuste on meil väljakujunenud rida õlitööstusi, millised mitmesuguste välismaa õlisortide puhastamise ja segamise teel turustavad kindlamargilisi õlisorte, andes tööd paljudele inimestele. Need tööstused tarvitavad välisõlisid ümbertöötamiseks oma ülesannetele vastavalt.

Nii näiteks *Estonafta* kui üks suuremaid sel alal, tarvitades mitmeid Vene, Inglise ja Ameerika mineraalõlisid, turustab pikemat aega autoõli *Estomin'i*. Samuti tuntud on erimargina tema imbutusõli *Fenolat*. Pääle nimetatute toodab tööstus mitmesuguseid mootor-, diiselmootor-, traktor-, separaator-, masina-, silindri-, vartnaõlisid, tavotti ja puhastatud Ameerika vaseliini.

Ka nende, nii nagu igasuguste kodumaa tööstuste teenena saavutatakse kokkuhoidu valuutas, kuna vastavate spetsiaalõlide otsene väljastostmine on tunduvalt kallim.

OLIONIS KUULUTAJAID. Selles numbris, tekstis mainitud ettevõtete kõrval, kuulutavad:

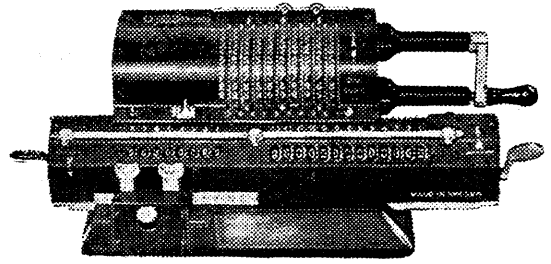
Lhk. 81: Kirjutusmasinate *Continental*, arvutusmasinate, paljundusaparatuuride jne. müügikoht *Lier & Rossbaum*; Kirjutusmasinate *Royal* jne. müügikoht *V-d Louw & Schitikov*. Lhk. 82: *Tööstus-Kaubandus A/S „S. Besprosvanie“*; *Quadrat* — komisjoniladu *A/S „Mercatura“*; Majandustarvete spetsiaaläri *A/S D Mirwitz ja Pojad*; Inglise *Standard* autode esindaja *J. Freybach*. Lhk. 83: *Ühisus Võhma Eksportapamaja*; Eesti mineraalõlide tööstus *Estonafta*; Riigi *Põlevkivitööstus*. Lhk. 84: Või ja muna eksport-, meiereitarvete import-ettevõtte ja laevajama lennupileti müügikoht *Carl F. Gahlnbäck*; *A/S The Timber Company* (ostab haavapakke); Eesti põlevkivisaaduste pakkuja ja õlikütte sisseseadete korraldaja *New Consolidated Gold Fields, Ltd.* Lhk. 85: *Adler*-aut., *N.S.U.* ja *Husqvarna* mootorrataste ainuesindaja Eestis *A/S Tormolen & Ko*; Klaas-, portselan-, majatarvete pakkuja *K/m. Th. Kaarmann*; Kosmeetika, keemia, värvide, rohu jne. suurlaod *A/S Mey & Landesén*. Lhk. 86: *A.-Ü. Eesti Kiviõli*; *REO*-autode esindus *Kaub. & Tehnika kontor, dipl.-ins. J. Taks*; *Trükkoda J. & A. Paalman*.

CONTINENTAL

KIRJUTUSMASIN

omab uuendused, mis teevad ta praegusaja mugavaimaks ja võistlus-võimelisemaks. Nõudke demonstreerimist, et üllatuda tema võimeis. Laos kõik mudelid: kohvermasinast kuni laiavõlliliseni.

ORIGINAL ODHNER

ARVUTUSMASIN

on tänapäeva moodsamaid, vastupidavamaid, käepärasemaid ja täielikumaid.

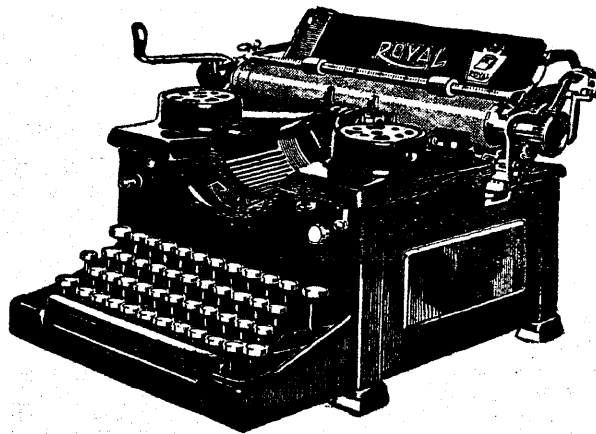
PALJUNDUSAPARAADID

laos mitmesugused mudelid igasuguste tööde jaoks kohased. Büroo-tarbed, kopeer-paber, kirjut. mas. värvi-paelad. OMA PARANDUS-TÖÖKODA.

LIER & ROSSBAUM

VIRU T. 7. TALLINN. TEL. 433-34.

KÕIK eel-
mused, mis kir-
juures üldse
o m a b

sed ja pare-
jutusemasina
mõeldavad on,

ROYAL

V-d Loun & Schitikov

Tallinn, Niguliste 18, tel. 434-37.

TOÖSTUS-KAUBANDUS A/S.

„S. Resprosvanie“

Pääladu:

TALLINN, S. KARJA 12.

Tel. 446-63.

PUUVILLASED-,
VILLASED-,
SIIDI-,
SILMKOE TOOTED.

Trade

Mark

„Quadrat“

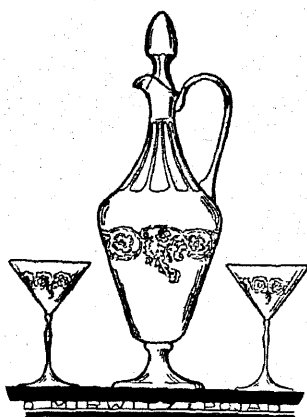
Kalossid ja botikud
„QUADRAT“

Komisjoni ladu

A/s. „Mercatura“

Tallinn, Vene 1.

Tel. 436-85.

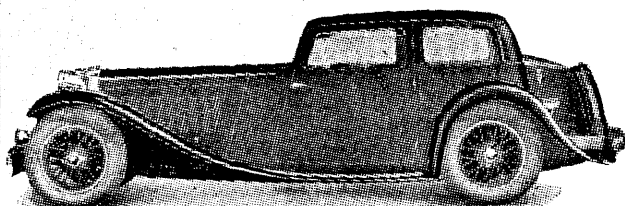
Majapidamsitarvete
spetsiaaläri

A/S. D. MIRWITZ ja POJAD

TALLINNAS

ja

TARTUS

Iga autosportlase ülim lõbu
on omada üht INGLISE
STANDARD autot.

Masinaid laos. Prospektid
tutvumiseks saadaval.

ESINDAJA

J. FREYBACH

V. KARJA 8.

TALLINN.

Ühisus
„Võhma Eksporttapamaja“

Pääkontor & tehased:

Võhmas — Viljandimaal, tel. 42 ja 27.

Tallinna laod ja esinduskontor:

V. Karja 1, tel. 441-69 ja 441-68.

Kauplused Viljandis:

Posti tn. 18, tel. 3-15.

Tallinnas:

Valli 10, Urla majas, tel. 441-59,
Poska 28.

Turukaubamaja kauplus nr. 13.
tel. 440-93.

Raekoja plats 13, tel. 456-32.

Eesti mineraalõlide tööstus

„Estonafta“

Madara tän. 21.

Kõnetr. 433-91, 431-93.

*Autoõlid „Estomin“, mootor-
õlid, diiselmootorõlid, ta-
voott, traktorõlid, separaator-
õlid, imbutusõli „Fenolat“,
puhastatud Ameerika vase-
liin, masinaõlid, tsilindriõlid,
värtnaõlid j. n. e.*

RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

Juhatus ja müügibüroo:

Tallinn, Valli tän. 4.

Telegr. aadr.: „PEAPÕLEVKIVI“.
Telefonid: 450-85 ja 450-62.

Kaevandused ja õli- & bensiinivabrik:

Kohtla-Järvel ja Kukrusel.

Õliladu Tallinna sadamas. Bensiini-
automaadid Tallinnas ja Kohtla-Järvel

Riigi Põlevkivitööstuse saadused:

PÕLEVKIVI; TOORÕLI; KÜTTÕLI; BENSIIN;
MOOTORPETROOLEUM; MOOTORNAFTA;
DIISELNAFTA; RASKED ÕLID; BITUUMEN
/Estobitumen/; ASFALTEMULSION; TOL-
MUÕLI; imbutusained „FENOLAAT“ ja
„ESTOKARBOLINEUM“; VILJAPUU-KARBO-
LINEUM R. P. T. 33; putukamürk „PUTTOX“;
KATUSELAKK /katusetõrv/; RAUALAKK
/asfalt-lakk/ ja ASFALT-MASTIKS.

CARL F. GAHLNBÄCK

TALLINN, VANA VIRU 11

Asut. 1837. a.

Laevapiletite müük ja kaupade vastuvõtmine kõikidesse maailma sadamatesse.
Oma laopaigad sadamas. Speditsioon-osakond. Veosakond.

Otsepiletid laevasõiduks ameerika, aafrika, aasia ja austraalia sadamatesse.

Lennupiletite müük kõikidele lennuliinidele.

Või ja munade
Eksport.

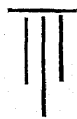
Meiereitarvete
Import.

Töötan oma kapitaliga. **Telegr.-aadr.: GAHLNBÄCK, Tallinn.** Kõnetr. 450-30 — 450-34.

Haavapakke

ostab kogu Eestis kõigis jaamades

A/S. The Timber Company

Pakkumistega palume pöörduda

Tartu, Sõbra tn. 56, tel. 4-86

või

Tallinn, Vabaduse pl. 5,

EKA maja. Tel. 440-76.

New Consolidated

Gold Fields, Ltd.

Eesti Osakond.

Kontor: V. Viru 12, Tallinn,
telefon 448-16 ja 450-14.

Vabrik: Kohtlas.

EESTI PÕLEVKIVI SAADUSED:

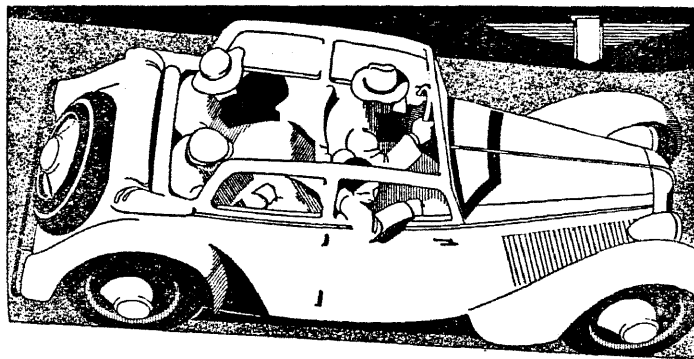
BENSIIN, kütte-, imbutus-, diisel- j. m.

ÕLID, fenolaadid, pigi, tõrv j. n. e.

ÕLIKÜTTE SEADED.

INFORMATSIOON TASUTA.

**ADLER - AUTOD
N.S.U. ja HUSQVARNA
M O O T O R R A T T A D**

AINUESINDUS EESTIS:

A. S. TORMOLEN & Ko.

TALLINN, RAEKOJA PL. 17. TEL. 428-06.

R/m. Th. KAARMANN

TALLINN, RAEKOJA 10/12

**K L A A S
PORTSELAN
MAJATARBED**

**KOSMEETIKA
K E E M I A
V Ä R V I D E
R O H U -
DROGIDE- JNE.**

KAUPADE SUURLAOD

**MÜÜK SUUREL JA VÄIKESEL
ARVUL SOODSATE HINDADEGA.**

A/s. MEY & LANDESEN

TALLINN, VIRU TÄN. 9.

REO

sõiduautod
veoautod
autobuse shassiid

Kaub. @ Tehnika kontor

DIPL.-INS.

J. TÄKS

Tallinn, Piik 36, tel. 464-82.

Eesti Kiviõli A.-U.

Suurim õlitööstus Eestis.

Juhatus ja müügi-
osak: Tallinn,
Jaani tn. 6.

Kõnetr.:
464-50, 463-05
462-04, 465-56

Tehased ja kaevan-
dus: KIVIÕLI
JAAM

Kõnetr.: Sonda 15.

SAADUSED:

KÕRGEVÄÄRTUSLIK KÜTTEÕLI
IMMUTUSÕLI

„KRESOLAAT“ (Fenolaat) ja

„KARBESTOLEUM“

KATUSELAKK „KIVITÕRV-EKSTRA“

Puhas „PÕLEVKIVI-KATUSELAKK“

BITUUMEN

TOLMUÕLI „ESTOLMIT“

MOOTORNAFTA

PUURIMISÕLI

Viljapuu-karbolineum „ESTOLEUM“

AUTO- ja AVIOBENSIIN „ESTOLIN“

Tarvitage ja nõudke kõikjalt

Eesti Kiviõli a.-ü. saadusi!

TRÜKI- & KÕITEKODA

J. & A. PAALMANN

TALLINN, V. KARJA TÄNAV 12

ASUT. 1907. A.

VALMISTAB IGAT SELTSI TRÜKI-
TÖID LIHT- JA VÄRVITRÜKIS
ODAVALT JA HÄSTI

NOODITRÜKK ♦ MASINALADU

J. & A. Paalmann'i trükk. Tallinn, V. Karja 12. 1935 a.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR